ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Lexicographic Bulletin

Vol 14 (1982)

Lexicographic Bulletin

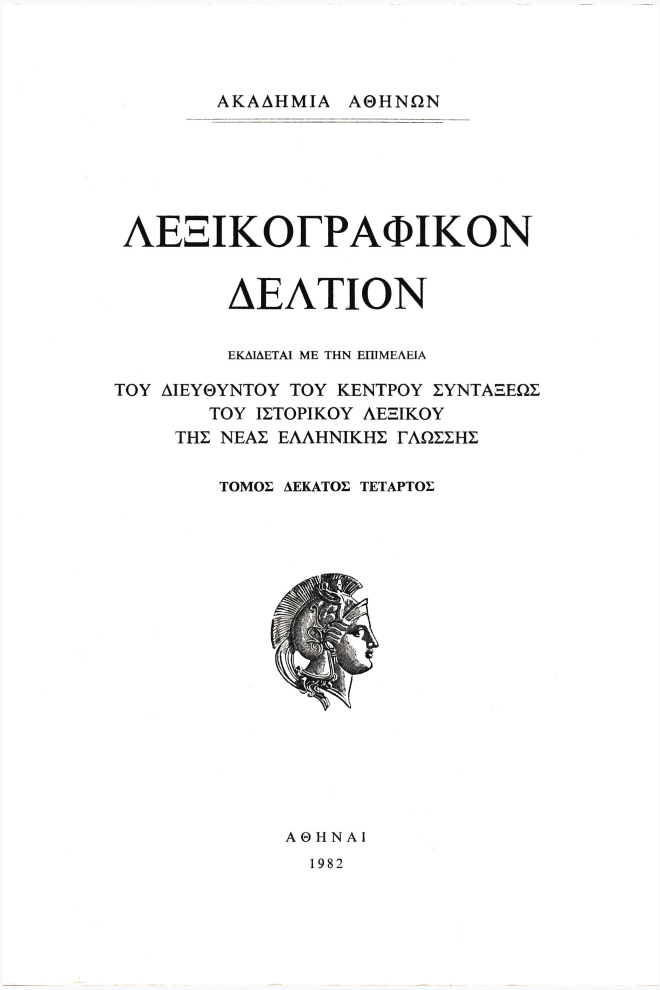

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ
1982

Τὰ ἐπαγγελματικά, σκωπτικὰ καὶ τοπικὰ ἐπώνυμα τῆς Βλάστης τοῦ νομοῦ Κοζάνης

Stavros G. Katsouleas

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 27/01/2026 16:02:38

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ
1982

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

BULLETIN LEXICOGRAPHIQUE

14 (1982)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ
1982

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΩΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ
Λεωφόρος Συγγροῦ 129 - Β. Δίπλα 1

Διευθυντής: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΡΕΚΟΥΚΙΑΣ

ACADÉMIE D'ATHÈNES
CENTRE DE RÉDACTION DU DICTIONNAIRE HISTORIQUE
DU GREC MODERNE (LANGUE COMMUNE
ET DIALECTES)
129, Bd Sygrou - 1, rue V. Dipla. Athènes

Directeur: DÉMÈTRE A. KRÉKOUKIAS

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδες

Δημητρίου Α. Κρεκούκια: Ἀρχαιοπινῆ στοιχεῖα στὸ ἀγροτοποιμενικὸ λεξιλόγιο τῆς Λήμνου 5– 19

Δημητρίου Α. Κρεκούκια: Ἀρχαιοπινῆ ὀνόματα φυτῶν στὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς Ἰκαρίας 21– 26

Χριστοφόρου Γ. Χαραλαμπάκη: Τὸ πρόβλημα τῶν ἰδιωματικῶν στοιχείων στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία 27– 51

Christoph Charalambakis: Forschungsbericht über die sprachwissenschaftlichen Studien in Griechenland (1971-1980). 53– 85

Ἀγαπητοῦ Γ. Τσοπανάκη: Ἐτυμολογικά 87– 99

Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου: Ὁ Γλωσσικὸς Ἄτλας τῆς Ἑλλάδος. Νέοι προσανατολισμοί 101–121

Ἀναστασίας Κατσίκη-Γκιβάλου: Τὸ οὐσιαστικὸ καὶ τὸ ρῆμα στὴν ποίηση τοῦ Κ. Π. Καβάφη 123–141

Ἐλευθερίας Γιακουμάκη: Ἡ γλῶσσα τῆς «Ὀδύσσειας» τοῦ Ν. Καζαντζάκη 143–167

Σταύρου Γ. Κατσουλέα: Τὰ ἐπαγγελματικά, σκωπτικὰ καὶ τοπικὰ ἐπώνυμα τῆς Βλάστης τοῦ νομοῦ Κοζάνης 169–194

Ἀγγέλου Γ. Ἀφρουδάκη: Ἀπὸ τὸ τοπωνυμικὸ τῆς ΒΔ. Γορτυνίας 195–240

Ἀντωνίου Μπουσμπούκη: Σύνταξη τοῦ ἄρθρου μὲ ἐπιρρήματα στὴ νέα Ἑλληνικὴ καὶ τὴν Ἀρωμουνικὴ (Κουτσοβλαχική) 241–242

Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου: Ἡ σημερινὴ γλωσσικὴ κατάσταση στὸ νομὸ Πιερίας 243–254

Ἀναστασίας Κατσίκη-Γκιβάλου: Ἡ φύση τοῦ λεκτικοῦ συμβόλου 255–262

Κώστα Καραποτόσογλου: Ἐτυμολογικὰ ἀνάλεκτα 263–288

Ἔκθεση διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1980. 289–298

ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΚΩΠΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ ΤΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ [1]

Ἡ ἔρευνα ἔφερε στὸ φῶς χίλια (1000) περίπου βλαστιώτικα ἐπώνυμα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ τριακόσια δέκα ἓξ (316) εἶναι ἐπαγγελματικά, σκωπτικὰ καὶ τοπικά. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ φανεῖ μεγάλος, ἂν μάθει κανεὶς ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Βλάστης στὴν τελευταία ἀπογραφὴ [2] τοῦ 1971 ἦταν μόλις 434 κάτοικοι. Οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν σὰν ἐπαρκὴς πηγὴ γιὰ τὴν ἔρευνα τῶν ἐπωνύμων ὁποιουδήποτε τόπου. Γιὰ τὴ Βλάστη ὅμως ὑπάρχει εὐτυχῶς ἀκόμα τὸ σπουδαῖο ἀρχεῖο τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τὸ πολὺ πλουσιότερο ἀρχεῖο τῆς Κοινότητας [3]. Τὴ συλλογὴ τῶν ἐπωνύμων συμπλήρωσε ἡ ἔρευνα σὲ χειρόγραφα, περιοδικά, μονογραφίες ποὺ ξεπερνοῦν τὴ μιὰ εἰκοσιπεντάδα ἀπὸ τὴ Βλάστη καὶ τὸ Βορειοελλαδικὸ χῶρο γενικότερα.

Κατὰ τὸ Διονύσιο τὸ Θρᾷκα [4] «*Ἐπώνυμόν ἐστι, ὃ καὶ διώνυμον καλεῖται, τὸ μεθ' ἑτέρου κυρίου καθ' ἓν λεγόμενον, ὡς ἐνοσίχθων ὁ Ποσειδῶν καὶ φοῖβος ὁ Ἀπόλλων*», καὶ πιὸ κάτω διαβάζομε «*Ἐπώνυμόν ἐστι δύο ὀνόματα καθ' ἑνὸς τεταγμένα, ὧν τὸ μὲν κύριον, τὸ δ' ἐπίθετον δύναμιν ἔχον κυρίου...*».

Σήμερα ἐπώνυμο λέμε τὸ δεύτερο ἐκεῖνο διακριτικὸ ὄνομα ποὺ πάει πλάι στὸ ἀτομικὸ τοῦ καθενός. Εἶναι γέννημα τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης τῶν καιρῶν μας. Ἔτσι ἀποφεύγει κανεὶς τὴ σύγχυση ἀνάμεσα στ' ἄτομα τοῦ στενοῦ του ἢ εὐρύτερου περιβάλλοντος.

Γιὰ τὴν ἀξία τῆς συλλογῆς καὶ μελέτης τῶν ἐπωνύμων τί νὰ πῶ; Ἔχουν πεῖ τόσα, τόσοι καὶ τόσοι μεγάλοι Ἕλληνες καὶ ξένοι γλωσσολόγοι: Ὁ Νικ. Ἀνδριώτης [5], ὁ Δικ. Βαγιακάκος [6], ὁ Παν. Λορεντζάτος [7], ὁ Σίμ. Μενάρδος [8], ὁ Μαν.

---

1. Ἀνακοίνωση μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «*Τὰ ἐπώνυμα τῆς Βλάστης Κοζάνης*» εἶχα κάνει στὸ Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου (Καστοριὰ 13-15 Ἀπριλίου 1978), ποὺ δυστυχῶς τὰ πρακτικά του δὲν ἔχουν μέχρι σήμερα δημοσιευτεῖ.

2. *Λεξικὸν τῶν Δήμων, Κοινοτήτων καὶ Οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος*, Ἐθν. Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1974.

3. Περιλαμβάνει τὰ μητρῶα ἀρρένων ἀπὸ τὸ 1862 μέχρι σήμερα.

4. *Διονυσίου Θρᾳκός*, Ars grammatica, Lipsiae 1883, σ. 238.

5. *Ἀνδριώτη*, Μορφολογία νεοελλ. ἐπωνύμων, σ. 187-206. *Τοῦ ἴδιου*, Metronymica, σ. 192-199. *Τοῦ ἴδιου*, Familiennamen, σ. 170-176. *Τοῦ ἴδιου*, Νεοελληνικὰ ἐπώνυμα, σ. 394-400.

6. *Βαγιακάκου*, Ἀνθρωπωνύμια, σ. 145-369. *Τοῦ ἴδιου*, Ἐκκλησ. γλῶσσα, σ. 195-245.

7. *Λορεντζάτου*, Κεφαλλήνων ὀνόματα, σ. 27-34. *Τοῦ ἴδιου*, Τὰ παρατσούκλια, σ. 111-117. *Τοῦ ἴδιου*, Παρωνύμια, σ. 40-71.

8. *Μενάρδου*, Ὀνόματα Κυπρίων, 257 κέξ.

Τριανταφυλλίδης, ὁ Γεώργ. Χατζιδάκις [1], ὁ Hein. Moritz [2]. Πάντως γεγονὸς ἀναμφισβήτητο εἶναι ὅτι οἱ ἐπωνυμικὲς ἔρευνες δίνουν καίριες λύσεις σὲ προβλήματα γλωσσικά, ἱστορικά, κοινωνικά.

Ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν βλαστιώτικων ἐπωνύμων μελετιοῦνται μὲ τὴ σειρὰ μόνο τὰ ἐπαγγελματικά, τὰ σκωπτικὰ καὶ τὰ τοπικὰ ἐπώνυμα:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

Ἡ προσφώνηση τῶν ἀνθρώπων ἀρχικὰ μὲ τὸ βαφτιστικό τους ὄνομα καὶ ἀργότερα μὲ τὸ πατρωνύμιο ἢ πατρωνυμικὸ ἢ — σπάνια — μητρωνυμικό τους ἐπώνυμο δὲν πετυχαίνει ἀρκετὲς φορὲς νὰ διαλύσει τὴ σύγχυση καὶ νὰ ξεχωρίσει ὁλότελα τὰ ἄτομα ποὺ τυχαίνει νὰ ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα. Ὁ λαὸς ὅμως ἀγαπάει τὴ σαφήνεια. Ξεκινάει ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀνάγκη νὰ διακρίνει τὰ ὁμώνυμα ἄτομα. Ἀναζητάει τὴ λύση καὶ δὲ δυσκολεύεται νὰ τὴ βρεῖ. Τοῦ ἔρχεται σχεδὸν ἀβίαστα. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γραμματικοῦ ἢ τοῦ χαλκιᾶ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς τίτλος τοῦ ἀναγνώστη ἢ τοῦ παπᾶ, τὸ πολιτικὸ ἀξίωμα τοῦ καντζελέρη εἶναι στοιχεῖα χαραχτηριστικὰ γιὰ τὸν ἀκριβὴ καθορισμὸ τοῦ ἀτόμου στὴ μικρὴ κοινωνία τῆς Βλάστης. Πλάι λοιπὸν στὸ βαφτιστικὸ καὶ στὸ ἐπώνυμο μπαίνει σὰν ἀναγκαῖο διαφωτιστικὸ συμπλήρωμα τὸ ἐπάγγελμα ἢ ὁ τίτλος ἢ τὸ ἀξίωμα, δηλ. στὸ «*Μπούσιου Χατζηκωνσταντίνου*» μπαίνει τὸ ἐπάγγελμά του «*Γραμματικὸς*» καὶ στὸ «*Στέργιου Σίμου*» ὁ τίτλος του «*Ἀναγνώστης*». Ἔτσι ἀκριβῶς βρίσκονται στὰ ἀρχεῖα τῆς Βλάστης. Ἀντιπαλεύουν ἀναμεταξύ τους — ἐπώνυμο-ἐπάγγελμα — τὸ ποιὸ θὰ νικήσει. Καὶ δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς ποὺ τὸ ἐπώνυμο νικιέται. Κανεὶς πιὰ δὲ θυμᾶται ποιὸ ἦταν τὸ ἀρχικὸ ἐπώνυμο τοῦ βλαστιώτη *Ἀσβεστᾶ* ἢ τοῦ *Σαμαρᾶ* ἢ τοῦ *Χαλκιᾶ*, ἔχει ξεχαστεῖ.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ καὶ τοῦτο: Τὰ περισσότερα ἐπαγγελματικὰ δὲν ἔχουν «*εὐστάθεια*». Μποροῦν στὸ στόμα τοῦ ἐξαγριωμένου συντοπίτη, ποὺ τονίζει μὲ ἔντονες χειρονομίες τὰ ἐπαγγελματικὰ ἐπώνυμα π.χ. τοῦ *Βαϊνᾶ* ἢ τοῦ *Χαλκιᾶ*, νὰ μεταπέσουν στὴ συγγενικὴ κατηγορία τῶν παρωνυμίων. Σήμερα μάλιστα, ποὺ οἱ κοινωνικὲς δομὲς ἔχουν ἀλλάξει τόσο ριζικά, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἔχουν μέσα τους κάτι τὸ ὑποτιμητικό. Τὰ ἐπαγγελματικὰ ἐπώνυμα ἔχασαν τὸ οὐσιαστικό τους περιεχόμενο ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἔσβησαν τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ βαϊνᾶ, τοῦ τσικρικᾶ, τοῦ σαμαρᾶ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ σύγχρονη ἐποχή μας δημιούργησε καινούρια ἐπαγγέλματα ποὺ θεωροῦνται ἀξιοπρεπῆ. Ἡ καθολικὴ στροφὴ στὰ γράμματα ὁδηγεῖ σίγουρα σ' αὐτά. Σὲ πανελλήνια κλίμακα βλέπομε τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀντικατάσταση τῶν ταπεινῶν ἐπαγγελματικῶν ἐπωνύμων ἢ τὴν ἀλλοίωσή τους μὲ τὴν προσθήκη τῶν καταλήξεων *-άδης*, *-ίδης*, *-πουλος*. Γιὰ παράδειγμα θὰ ἀναφέρω τὸ γνωστὸ βλαστιώτη Ἀκαδημαϊκὸ *Ἀντώνη Κεραμόπουλο* ποὺ ἄλλαξε τὸ πατρικό του ἐπώνυμο *Κεραμάρης* (= κεραμιδάς). Τὰ ἐπώνυμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς τὰ κατατάσσομε ὡς ἑξῆς:

---

1. *Χατζιδάκι*, Moritz, Βιβλιογραφία MNE 2 (1907) 522-531 καὶ ἀλλοῦ.

2. *Hein. Moritz*, Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten, τόμ. 1-2, Landshut 1896-1898.

α) **Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ ἀπὸ κοινὰ ἐπαγγέλματα:**

Ἀσβεστάς [1], ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει ἢ πουλάει ἀσβέστη.
Βαϊνάς [2], ὁ βαρελάς, αὐτὸς ποὺ φτιάχνει τὰ βαγένια τοῦ νερόμυλου.
Γραμματικός [3], ὁ γραμματέας.
Γύφτος [4], ὁ σιδεράς, συνήθως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σιδερᾶ στοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἐξασκοῦσε μιὰ κάστα ἀνθρώπων ποὺ λέγονταν γύφτοι. Τὸ ἐπάγγελμά τους αὐτό, τὸ πάρα πολὺ ταπεινό, γίνονταν ἀρχικὰ παρατσούκλι καὶ ἀρκετὲς φορὲς περνοῦσε ὁμαλὰ στὴν κατηγορία τῶν ὑποτιμητικῶν ἐπωνύμων [5]. Ἡ ἐτυμολογία τῆς μεσαιωνικῆς λέξης γύφτος ἀνάγεται στὸ ἀρχαῖο ἐθνικὸ Αἰγύπτιος [6].

Δαδάς, αὐτὸς ποὺ κόβει τὸ δαδί, δηλ. σκίζες ἀπὸ πεῦκα.

Ζωγράφος [7], ἐκεῖνος ποὺ ζωγραφίζει.

Καλενδέρης - Καλινδέρης, αὐτὸς ποὺ εἶχε τὴ φροντίδα νὰ γράφει χρονολογικὰ τὶς ἐμπορικὲς πράξεις στὸ «*βιβλίο ταμείου*», λατ. calendarium > ἰταλ. calendario, κοιν. καλαντάρι.

Κάλφας [8], αὐτὸς ποὺ βοηθάει τὸν ἀρχιμάστορα, ἰδιαίτερα τὸν τσαγκάρη ἢ τὸ ράφτη.

---

1. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 77.

2. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὰ περισσότερα ἐπαγγελματικὰ ἐπώνυμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἔχουν μιὰν ἀπόχρωση ὑποτιμητική, ἔτσι ποὺ ἀβίαστα μποροῦμε νὰ τὰ κατατάξουμε καὶ στὴν κατηγορία τῶν παρωνυμίων. Προσωπικὴ ἐπιτόπια ἔρευνα ἐπιβεβαίωσε ὅτι τὸ Βαϊνὰς δόθηκε κάποτε σὰν παρατσούκλι σὲ Βλαστιώτη μαραγκὸ ποὺ ἔφτιανε βαένια. Βλ. καὶ *Κουκουλέ*, Οἰνουντιακὰ 241. ΧΛΑ 3479, 24. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 35.

3. *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 243: «Δὲν πιστεύω νάναι ἀπὸ ἐπάγγελμα». *Χατζιδάκι*, Moritz, Βιβλιογραφία 525: «Γραμματικός... ἐκ τῆς ἐνασχολήσεως τοῦ καθόλου βίου». Εἶναι ὁλοζώντανη ἀκόμα ἡ παράδοση στοὺς κατοίκους τῆς Βλάστης (ἀπ' τὴ συλλογή μου). *Κεραμοπούλλου*, Ἀρχιερ. ἐπιστολὴ 20. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 176 κ.ἀ.: Στὴν τελευταία μελέτη ὑπάρχει κλασσικὴ περίπτωση ἐξέλιξης ὀνοματοθεσίας σὲ ἄτομα τῆς ἴδιας οἰκογένειας, ἀλλὰ σὲ διαφορετικὴ χρονικὴ στιγμή. Ἔτσι κάποιος ξένος ἀπ' τὸ χωριὸ Ζέρμα, ποὺ ἐγκαθίσταται στὴ Βλάστη παίρνει τὸ τοπικὸ ἐπώνυμο «*Ζερμοτινός*» (ἔγγραφο 12-10-1791). Ἐπειδὴ ὅμως ἔφτασε τρεῖς φορὲς προσκυνητὴς στὴν Ἅγια Πόλη καὶ τὸ βαφτιστικό του ἦταν «*Κώστας*», πῆρε σὰν ἐπώνυμο τὸν ἐκκλησιαστικὸ τίτλο «*Χατζηκώστας*» (ἔγγραφο 20-5-1795) καὶ στὴ συνέχεια σὲ πτώση γενικὴ τὸ ἐπώνυμο «*Χατζηκωνσταντίνου*». Τέλος ἐπειδὴ ἔγινε γραμματέας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, πῆρε τὸ ἐπαγγελματικὸ ἐπώνυμο «*Γραμματικός*» (ἔγγραφο 31-10-1824). *Τσίρου*, Βλάστη 132: «Γραμματεὺς τοῦ Μουχτὰρ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων στὰ 1793-1807. Ἀπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Γραμματέως πῆρε καὶ τὸ ἐπώνυμο Γραμματικός». *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 39.

4. *Βασδραβελλη*, Ἀρχεῖον 182. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 35.

5. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 43.

6. *Georgakas*, Ethnikon Γύφτος 156-161. *Βαγιακάκου*, Ἀνθρωπωνύμια 253-257. *Κριαρᾶ*, Λεξικὸ στὴ λ.

7. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 112. Οἱ Μπούτουρας καὶ Ψάλτης γράφουν ὅτι τὸ ὄνομα προέρχεται ἀπὸ ἐπώνυμο βυζαντινό. Βλ. καὶ *Θωμόπουλου*, Συμιακὰ ἐπώνυμα 175. *Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ 168.

8. *Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ 167.

Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρης - Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης [1], ὁ σέμπρος, λατ. compascuarius.

Κεραμάρης - Κιραμάρης [2], ὁ κεραμιδάς, αὐτὸς ποὺ φτιάχνει κεραμίδια.

Κεραμόπουλος [3], ὁ κεραμιδάς.

Κουιμτζής [4], ὁ χρυσοχόος, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη kuyumcu.

Λαδάς [5], ὁ ἔμπορος λαδιοῦ.

Μπαζβανάς [6], ὁ νυχτοφύλακας, ἀπὸ τὶς συνώνυμες τουρκικὲς λέξεις pasban ἢ pasvant.

Μπακαλάκης, ὁ μπακάλης, τουρκ. bakkal.

Μπογιατζής - Μπουγιατζής [7], αὐτὸς ποὺ βάφει, τουρκ. boyaci.

Μυλωνάς [8], ὁ ἰδιοκτήτης μύλου.

Παπουτσής, αὐτὸς ποὺ κάνει παπούτσια.

Πεταλάς, ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει πέταλα.

Πηγαδάς, αὐτὸς ποὺ ἀνοίγει πηγάδια.

Ραπτογιάννης - Ραφτογιάννης, ὁ Γιάννης ποὺ ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ράφτη.

Ροκάς - Ρουκάς, αὐτὸς ποὺ φτιάχνει ρόκες.

Σαμαράς [9], ἐκεῖνος ποὺ κάνει σαμάρια.

Σαράτσης [10], ὁ δερματέμπορος, ὁ τσαρουχὰς καὶ αὐτὸς ποὺ φτιάχνει τὰ χάμουρατῶν ἀλόγων. Τὸ ἐπώνυμο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀραβοτουρκικὴ λέξη saraç, ποὺ ἔχει τὶς παραπάνω σημασίες.

Σιμιτζής - Σιμιτσής [11], ὁ κουλουράς, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη simitçi.

---

1. *Κεραμοπούλου*, Κουτσόβλαχοι 103.

2. Κιραμαργιὸ στὰ κουτσοβλάχικα λέγεται τὸ κεραμιδοποιεῖο: Βλ. καὶ *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 219. *Ἀμάντου*, Σύμμεικτα 89.

3. Ὁ Ἀντ. Δ. Κεραμόπουλος, γιὸς τοῦ κεραμιδᾶ Κεραμάρη, ἄλλαξε τὸ ἐπώνυμο σὲ «*Κεραμόπουλος*». Βλ. *Τσίρου*, Βλάστη 82.

4. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 214. *Στ. Μάνεση*, Τροπὴ τῶν συμφώνων ΤΣ καὶ ΤΖ εἰς Σ καὶ Ζ εἰς τὰ νότια ἰδιώματα τῆς νέας Ἑλληνικῆς, Λεξικογραφικὸν Δελτίον 10 (1965) 141. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 116.

5. *Ζαφειρίου*. Ἐπώνυμα Σάμου 112. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 78. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 36.

6. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 213. *Δημητριάδου*, Λεξικόν. ΧΙΛ 1026, σ. 19 ἀπ' τὸν Κολινδρὸ τῆς Μακεδονίας.

7. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 78: «Πογιαjὴς» ἐπαγγελματικό.

8. Ἐπίσης, *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 112. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 78. *Τριανταφυλλίδη*, Νεοελλ. Γραμματικὴ 204. Βλ. καὶ *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 40. *Χούμη*, Ὀνόματα Χίων 547. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 36.

9. *Ἀνδριώτη*, Ἐπώνυμα 201. *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 128. *Τσάρα*, Ἡμερολόγιο 307. *Τσίρου*, Βλάστη 196: «Σαμαρὰς Ἀναστάσιος σαγματοποιός». ΧΛΑ 3358, σ. 6. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 36.

10. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 183. *Κουκουλέ*, Νεοελλ. ἐπίθετα 218. Βλ. καὶ Ἀρχεῖο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

11. *Βασδραβέλλη*, Ἀρβανιτοκρατία 425. *Κεραμοπούλλου*, Ἀρχιερ. ἐπιστολὴ 17. *Δικ. Βαγιακάκου*, Περιοδικὸ Ἱστορία 37 τοῦ 1971. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 202.

Σιντουκάς, αὐτὸς ποὺ κάνει σεντούκια, μπαοῦλα παλαιϊκά, τουρκ. sandık.

Σκάφας [1], ἴσως εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάνει σκάφες, ὁ σκαφάς, μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου.

Σχόλαρχος [2], ὁ διευθυντὴς σχολαρχείου.

Ταβάκης - Ταμπάκης, ὁ βυρσοδέψης, τουρκ. tabak.

Τζικριτζὴς - Τζικριτσὴς - Τσικριτζὴς - Τσικριτσὴς [3], αὐτὸς ποὺ κάνει τσικρίκια, ἀνέμες, τουρκ. çıkrık.

Τουφεξὴς [4], ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει ὅπλα, τουρκ. tüfekçi.

Τράμπας [5], ὁ μεσίτης, τουρκ. trampa = ἀνταλλαγή.

Τσικρικάς, ὁ κατασκευαστὴς τσικρικιῶν.

Τσικρίκας, ἐδῶ ἔχομε ἀνεβασμένον τὸν τόνο στὴν παραλήγουσα.

Φέσας [6], πιθανὸν νὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ φτιάχνει ἢ πουλάει φέσια, ὁ φεσάς, μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα. Προέρχεται ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη fes.

Χαλκιάς [7], ὁ χαλκωματάς, ὁ σιδεράς, ὁ Χαλκεὺς > Χαλκέας > Χαλκιάς.

Χλιαράς, αὐτὸς ποὺ κάνει τὰ κουτάλια.

β) Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ ἀπὸ τίτλους καὶ ἐκκλησιαστικὰ λειτουργήματα:

Ἀναγνώστης [8] - *Ἀναγνώστου*, ὁ βοηθὸς τοῦ παπᾶ καὶ τοῦ ψάλτη.

Δερβίσης [9], ὁ μωαμεθανὸς καλόγερος, τουρκ. derviş.

Παπάς [10], ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν ἄλλα εἴκοσι πέντε (25) ἐπώνυμα, μιὰ καὶ σὰν πρῶτο συνθετικὸ ἔχουν τὴ λέξη «παπάς»: *Παπαγεωργίου - Παπαγιαννάκης - Παπαγιάννης - Παπαδημήτριος - Παπαδημητρίου - Παπαδιὰς*

---

1. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 197. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 204.

2. *Τσίρου*, Βλάστη 175: «Γεώρ. Σχολάρχης, καθηγητὴς τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου, πρώην Γεώργ. Κωνσταντινίδης».

3. Σίγουρα θὰ ἔκανε τσικρίκια, ἀνέμες. Τὸ ἐπώνυμο προέρχεται ἀπὸ τὴν τούρκικη λέξη çikrik (= τόρνος) μὲ κατάλξη ci, ποὺ σημαίνει ἐπάγγελμα ἢ ἰδιότητα. Κανονικὰ λοιπὸν τὸ ἐπώνυμό μας θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκούγεται «Τσικριξὴς» μιὰ καὶ ὑπάρχει κ πρὶν ἀπ' τὸ τσ (βλ. ἐπώνυμο Τουφεξής), καὶ ὄχι Τσικριτσὴς ἢ Τσικριτζής. Προσαρμόστηκε ὅμως ἀναλογικὰ μὲ τὰ τόσα πολλὰ σὲ -τζὴς νεοελληνικὰ ὀνόματα: βιολιτζής, καφετζής, καταφερτζής, λυρατζής, μπογιατζής, ταξιτζής, χαλβατζής, ψιλικατζής.

4. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 79. *Φιλήντα*, Γραμματικὴ 475. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 227. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 35.

5. *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 128: «Τριάμπας = ὁ μεταπωλητὴς ζώων».

6. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 239.

7. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 165. Βλ. καὶ *Γεωργιάδη*, Μοσχόπολις 43: «Χαλκεύς». *Χούμη*, Ὀνόματα Χίων 546: «Χαρκιὰς» καὶ σ. 547: «Χαλκιᾶς». *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 242.

8. *Γριτσοπούλου*, Βαπτιστικὰ 359. *Ζαφειρίου*, Βαπτιστικὰ Σάμου 90. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 79. *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 109. *Σιγάλα*, Συρίων Βαπτιστικὰ 191. *Χατζιδάκι*, Ἀναλογικαὶ μεταβολαὶ 10.

9. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 48.

10. *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 302: Ἐπώνυμο ἀπὸ τιμητικὸ τίτλο.

- Παπαδούκας - Παπαζήσης - Παπαθεόδωρος - Παπαθόδωρος - Παπαθωμάς - Παπαϊωάννης - Παπαϊωάννου - Παπακώστας - Παπαλάμπρος - Παπαμήλιος - Παπαμιχαὴλ - Παπαμπάλτους - Παπαπαράσχος - Παπαπαράσχου - Παπαπούλιος - Παπαπούλιου - Παπασλιάρας - Παπατριαντάφυλλος - Παπαχρῆστος.

Χατζηγιάννης [1], στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀνήκουν ἄλλα δέκα ἑφτὰ (17) ἐπώνυμα μὲ πρῶτο συνθετικὸ τὴ λέξη «χατζής»: *Χατζηδέλεκας - Χατζηδημήτρης - Χατζηκωνσταντὴς - Χατζηκωνσταντίνου - Χατζηκώστας - Χατζηλέλεκας - Χατζημίχος - Χατζημίχου - Χατζηνέγκουρας - Χατζηνίγκουρας - Χατζηνησιώτης - Χατζησαφαρίκας - Χατζησιαφαρίκας - Χατζηστέργιος - Χατζηφαρίκας - Χατζηφαρμάκης - Χατζόπουλος.*

Χατζής [2], τουρκ. haci = προσκυνητής.

γ) **Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ ἀπὸ ἀξιώματα πολιτικὰ ἢ στρατιωτικά:**

Βέης-Μπέης [3], ὁ ἡγεμόνας, τουρκ. bey.

Δούκας [4], ὁ ἡγεμόνας, λατ. dux.

Καντζελέρης [5], ὁ ἀρχιγραμματέας, προβηγκ. cancelier.

Πασάς - Πασιάς, ἦταν στρατιωτικὸ ἀξίωμα στὴν Τουρκία καὶ στὴν Αἴγυπτο, τουρκ. paşa.

Τοπτζὴς - Τοπτσής, ὁ πυροβολητής, τουρκ. topçu.

---

1. *Χατζὴς* ἦταν ὁ τίτλος ποὺ ἔπαιρνε ὅποιος πιστὸς ἔφτανε προσκυνητὴς ὡς τοὺς Ἅγιους τόπους. Μποροῦσε ἀκόμα νὰ ἑνωθεῖ σὲ μιὰ λέξη μὲ τὸ βαφτιστικὸ ἢ τὸ ἐπώνυμο τοῦ ἀτόμου. Χαραχτηριστικὸ εἶναι ὅ,τι μοῦ εἶπε μιὰ αἰωνόβια Βλαστιώτισσα γριούλα: «Ἅμα πάου κὶ τρίτη φουρὰ στὰ Ἅγια χώματα, στὴν Ὡραία Ἱερουσαλήμη, θὰ γίνου Χατζίνα. Μὲ λιέγι Δέρβα, θὰ γίνου Χατζηδέρβα». Βλ. τὸ χειρόγραφό μου ΧΙΛ 1081, σ. 148.

2. *Γεωργίου*, Γέρμα 360. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 112: «Χατζῆς... ἦτο τίτλος εὐγενείας. ἡ μετάβασις εἰς Ἁγίους τόπους ἀπήτει μεγάλας δαπάνας». *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 80: «Χαjής... ἐκκλησιαστικὸν λειτούργημα». *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 115: «Χατζῆς. Ἐκ τῆς τιμητικῆς ταύτης ἐπικλήσεως τοῦ ἐπισκεπτομένου τοὺς Ἁγίους τόπους». *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 181: «Ὅταν ἀρρωστήση ἕνα παιδί, τοῦ ἀλλάζουν τὸ ὄνομά του γιὰ νὰ μὴν ποθάνη. Τοῦ δίνουν ἕνα ὄνομα ποὺ νὰ βοηθᾷ π.χ. Σταμάτης, Σταματοῦλλα, Χατζῆς, Χατζηνοῦλλα». *Σταμνόπουλλου*, Βόλτες 303 «Χατζῆς... Χατζηλέλεκας». ΧΙΛ 18, σ. 111 (ἀπ' τὸ Ζαγόρι). *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 42.

3. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 117: «Βέης» ἐπώνυμο ἀπὸ παρωνύμιο. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 57. *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 113: «Μπέης. Ἐκ τοῦ τουρκ. τίτλου bej». *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 37: «Μπέης καὶ Βέης. Νομίζω πὼς δὲν εἶναι τὄνομα ἀπὸ τὸν τούρκικο τίτλο, ἀλλὰ ἀπ' τὸ μακεδονίτικο καὶ βουργ. βαφτ. Πέϊος - Μπέης (πρ. καὶ τπν. Πέϊ στὸ Γριπονήσι)». *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 35.

4. Ὁ *Ἰ. Τσικόπουλος*, Ἀρχεῖον τοῦ Συλλόγου Κοραῆ 30, δέχεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο ἀξίωμα. Οἱ Βαγιακάκος, Μπούτουρας, Τριανταφυλλίδης τὸ κατατάσσουν στὰ βυζαντινὰ ὀνόματα: *Βαγιακάκου*, Ἀνθρωπωνύμια 150, ἐνῶ στὴ σ. 172 δέχεται πὼς ἀπὸ βαφτιστικὸ ὄνομα ποὺ ἦταν μετὰ τὴν ἅλωση, ἔγινε ἐπώνυμο σὲ χρόνους μεταγενέστερους. *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 103. *Τριανταφυλλίδη*, Νεοελλ. Γραμματικὴ 205. *Χατζιδάκι*, Moritz, Βιβλιογραφία 527: «Δοῦκας... ἐκ τῆς ἐνασχολήσεως τοῦ καθόλου βίου». *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 39.

5. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 80. *Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ 168.

ΣΚΩΠΤΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΙΑ

Ἂν τὰ ἐπώνυμα τῆς προηγούμενης κατηγορίας τὰ δημιούργησε ἡ ἀνάγκη τῆς διάκρισης τῶν ὁμωνύμων ἀτόμων, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι γιὰ τὴ δημιουργία τῶν ἐπωνύμων ἀπὸ παρωνύμια ὑπάρχει ἕνας ἀκόμα λόγος: ἡ φυσικὴ τάση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ σκωπτικὴ διάθεση. Ἂν τὰ παρωνύμια μιᾶς περιοχῆς ξεπερνοῦν τὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἀνθρώπου (ὁλοφάνερα σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἐλαττώματα) καὶ προχωροῦν σὲ βάθος μέχρι τὰ πιὸ ἀόρατα ἐλαττώματα, τότε μποροῦμε νὰ σταθμίσουμε τὴ φαντασία, τὸ πνεῦμα, τὴν καλαισθησία, τὸ βαθύτερο εἶναι αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Ἀξιοπαρατήρητο εἶναι ὅτι στὴ Βλάστη σήμερα δὲν ὑπάρχουν πολλὰ παρωνύμια. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εἶχαν καὶ παλιότερα. Ἡ ἔρευνά μου ἔχει ἀποδείξει ὅτι τὰ περισσότερα παρωνύμια τῶν Βλαστιωτῶν ἔχουν πιὰ γίνει ἐπώνυμα. Βλέπομε λοιπὸν ὅτι προστάδιο τοῦ ἐπωνύμου ἦταν τὸ παρωνύμιο καὶ ὅτι κάμποσα ἀπ' αὐτὰ ἔχουν σὰν ἀφετηρία τους τὰ ὑποτιμητικὰ ἐπαγγελματικά. Σὰν ἐπώνυμα ἀπὸ παρωνύμια πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὅλα ὅσα ἔχουν σὰν πρῶτο συνθετικὸ τὸ *καρα-*, *κοντο-*. Τὰ κατατάσσομε μὲ βάση τὴν προέλευσή τους.

α) Ἐπώνυμα ἀπὸ σωματικὲς ἰδιότητες:

Ἀβλογιάρης [1], ἀπὸ τὴν ἀρρώστια «εὐφλογίαν» κοιν. βλογιά, ὁ βλογιοκομμένος. Τὸ «Α» εἶναι προθετικό.

Βαρβαρούσης - Μπαρμπαρούσης [2], ὁ κοκκινογένης, ὁ ξανθογένης, λατ. barba = γένι + russus = κόκκινος.

Βέλιος - Μπέλιος - Μπέλος [3], ὁ ἄσπρος, βουλγ. bel = ἄσπρος.

Γαλάνης [4], ὁ γαλανομάτης. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. δωρ. ἐπίθετο γαλανὸς μὲ τὴν προσθήκη τῆς παραγωγικῆς καταλήξης -ης καὶ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα.

Γαλάνος [5], ὁ γαλανομάτης, ἀπὸ τὸ ἐπίθετο γαλανὸς μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα.

Γαλανός [6], ὁ γαλανομάτης.

---

1. *Χατζιδάκι*, Moritz, Βιβλιογραφία 527: «Ἐπὶ τοῦτο δ' ἄγει καὶ ἡ παρατήρησις ὅτι διὰ τῆς καταλήξεως -ιάρης σχηματίζονται συνηθέστατα ὀνόματα ἐμφαίνοντα ἐλάττωμά τι. Πρβλ. ἀναμαλλιάρης, βλογιάρις...». *Στ. Γ. Κατσουλέα*, Τὸ προθετικὸν Α εἰς τὰ Παρακαμβούνια γλωσσικὰ ἰδιώματα. Πρακτικὰ Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου, Θεσσαλονίκη 1977.

2. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 313: «μπαρμπαρούσα... = λευκὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὅμοιον μὲ τὸ φέσι, ἐκ βάμβακος».

3. *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 176: «Μπέλλιος - Μπέλλιας (πρβ. ἰτ. Bellio καὶ Bellia, ἀλλὰ καὶ τὸ βουργ. Μπέλιο». *Λορεντζάτου*, Τὰ παρατσούκλια 116: «Μπέλος παρων. ἀπὸ ἰταλ. bello = ὡραῖος».

4. *Βασδραβέλλη* Ἀρχεῖον 176. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 37.

5. Βλ. καὶ ΧΙΑ 18, σ. 111.

6. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 118. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 84. *Μηλιαράκη*, Κίμωλος 84. *Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ 168.

Γκαβογιάννης, ὁ στραβόγιαννος.

Γκράσος, ὁ χοντρός, ὁ παχύς, ἰταλ. grasso < λατ. grassus.

Ζέπος [1], τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρβανίτικη λέξη zebë [2] = black haired goat, κατσίκα μὲ μαῦρο τρίχωμα. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας βρίσκομε τοὺς τύπους ζέba, ζέπα, ζέbος μὲ τὴ σημασία τοῦ ζώου (κατσικιοῦ ἢ σκυλιοῦ) ποὺ ἔχει βασικὰ μαῦρο τρίχωμα καὶ ἄσπρα ἢ κόκκινα στίγματα ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἡ λέξη λοιπὸν αὐτή, ποὺ χαραχτήριζε ἀρχικὰ τὰ δίχρωμα ζῶα, δὲν ἄργησε νὰ περάσει καὶ σὲ δίχρωμους κατὰ κάποιο τρόπο ἀνθρώπους σὰν παρωνύμιο καὶ στὴ συνέχεια σὰν ἐπώνυμο.

Ζέρβας [3], ὁ ζερβοχέρης, ὁ ἀδέξιος.

Καναράς [4], ὁ ὁδηγὸς τῆς παρέας, ποὺ ἐπιβάλλεται μὲ τὴ μεγαλόπρεπη σωματική του διάπλαση. Τὸ ὄνομα προέρχεται ἀπὸ τὴν κύρια ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς Βλάστης, τὴν τσοπάνικη, ποὺ σ' ἄλλα μέρη τῆς πατρίδας μας ὁ καναρὰς λέγεται κεσέμι, μπροστάρης, μπροστελιάρικο, σούρτης, σουρτιάρικο κλπ.

Καραβαγγέλης, ὁ μαῦρος ἢ καλύτερα ὁ μελαχρινὸς Βαγγέλης, τουρκ. kara = μαῦρος. Εἶναι συνηθισμένη ἡ λέξη *Καρα-* σὰν πρῶτο συνθετικὸ στὰ ἐπώνυμα, ἐνῶ σὰ δεύτερο μπορεῖ νὰ εἶναι ὄνομα κύριο ἢ κοινό. Στὸ βλαστιώτικο κατάλογο τῶν ἐπωνύμων βρίσκομε εἴκοσι ὀχτὼ (28) ἐπώνυμα μὲ πρῶτο συνθετικὸ τὴ λέξη *Καρα-*, τὰ παρακάτω:

Καραγιάννης [5], *Καραγιαννόπουλος*.

Καραγκιόζης [6], ὁ μαυρομάτης, τουρκ. kara = μαῦρος + göz = μάτι.

Καραγῶγος, *Καραγώγου*, *Καραδῆμος*.

Καραΐσκος [7], ὁ ἥσυχος, ὁ «εὐνουχισμένος», τουρκ. kara + ἥσκος < ἥσυχος. Πιὸ

---

1. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 221. *Δ. Εὐαγγελίδου*, Τραγούδια τοῦ Λιγουριοῦ, Λαογρ. 4 (1912-13) 168. *Κ. Ν. Ἠλιοπούλου*, Ποιμενικὰ τῆς Ἠλείας, Λαογρ. 12 (1938-48) 268. Βλ. καὶ Ἀρχεῖο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

2. Εὐχαριστῶ τὸ συνάδελφο Κώστα Καραποτόσογλου γιὰ τὴ σύσταση τοῦ Λεξικοῦ τοῦ *S. E. Mann*, An historical Albanian and English Dictionary (1426-1938), London 1948, σ. 577.

3. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 151.

4. *Εἰρήνης Σπανδωνίδη*, Τραγούδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ), Ἀθήνα 1939, σ. 394: «Καναρᾶς, ὁ = τὸ τσιοκανισμένο (= βαρεμένο, μουνουχισμένο) τραΐ, τὸ " προβατάρκο ἢ γιδάρκο ", ποὺ ὁδηγεῖ τὸ κοπάδι τῶν προβατιῶνε ἢ τῶν γιδιῶνε, δηλ. τὸ κεσέμι, τὸ " μπροστελιάρικο τραΐ ", ὁ " πρωτολάτης " (στὴν Κρήτη ὁ " μπροστάρης " στὸ Μοριᾶ : ὁ " σούρτης ", τὸ " σουρτιάρικο "). Ἄμα τσιοκανιστοῦνε ἀρχινᾶνε καὶ ρίχνουνε μπόι, στενέβνε, γίνονται πολὺ περήφανα, τοὺς κρεμᾶνε κάτ' ὀκαδιάρ'κες κ' δοῦνες ἢ κυπριὰ τρανὰ καὶ τοὺς ἔχ'νε καὶ " γιὰ ἀφαντασιὰ " καὶ γιὰ νὰ σέρνουν τὸ κοπάδ'. Ξέρουν καὶ κόβ'νε τὸ χιόν'. Ἕνα κοπάδι μπορεῖ νἄχει 5-6 καναράδες». Ἡ λέξη καναρὰς μὲ τὴν παραπάνω σημασία ὑπάρχει καὶ ἀλλοῦ: Βλ. ΧΙΛ 533, σ. 292 ἀπ' τὴ Στερεολλαδίτικη Ἀράχοβα, ΧΙΛ 650, σ. 8 ἀπ' τὴ Χαλκιδικὴ ΧΙΛ, 892, σ. 45. Στὴ Θράκη πάλι σημαίνει σφαγεῖο καὶ στὸ Σκοπὸ τῆς Θράκης μεγάλη ριζιμιὰ πέτρα.

5. *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 124. *Κοντογιάννη*, Καραγιάννης, σσ. 188-198.

6. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 50. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 176. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 53.

7. *Ν. Ἀνδριώτη*, Ἡ ἐτυμολογικὴ προέλευση τοῦ ἐπωνύμου Καραϊσκάκης, Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 164-166: «Τὸ Καραΐσκος εἶναι ὁλοφάνερο

σωστὰ θὰ ἦταν νὰ γράφεται μὲ η ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ λάθος νὰ διατηρήσω τὴν καθιερωμένη ὀρθογραφία τῆς μεγάλης ἀρματολικῆς οἰκογένειας τῶν Καραΐσκων - Καραϊσκάκηδων.

Καραΐσκου, *Καρακάνας*, *Καρακοσμάς*, *Καρακώστας*, *Καραλάζος*, *Καραλάζου*, *Καραλής* [1], *Καραμῆτσος*, *Καραμούλας*, *Καραμπέρας*, *Καραμπέρης*, *Καραμπής*, *Καρανάσιος*, *Καρανάσιου*, *Καραναστάσης*, *Καρανίκας*, *Καρανικόλας* [2], *Καρανταλής* [3], *Καραπατάκης*, *Καραταλής*.

Κατσαρός [4], ὁ κατσαρομάλλης.

Κόκας, ὁ κεφάλας, ἀρβ. kocë = κεφάλι.

Κολοβὸς - Κουλουβός, ὁ κοψονούρης.

Κοντογιάννης, ὁ μικροκαμωμένος Γιάννης. Γιὰ τὸ σύνθετο αὐτὸ ἐπώνυμο, ὅπως καὶ γιὰ τὰ παρακάτω ἐπίσης σύνθετα *Κοντογούλας*, *Κοντομήσιος*, *Κουντουγούλας*, μποροῦμε νὰ ποῦμε γενικὰ ὅτι, ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ἐπίθετο καὶ τὸ δεύτερο βαφτιστικό, τὴ βαρύτητα τὴν ἔχει τὸ ἐπίθετο, δηλ. τὸ κοντός, ποὺ δείχνει ἀκριβῶς ποιὲς εἶναι οἱ σωματικὲς ἰδιότητες τοῦ συγκεκριμένου Γιάννη.

Κούτσικος [5], ὁ μικροκαμωμένος.

Κουτσοδῆμος, ὁ Κουτσὸς Δῆμος.

Κουτσός [6], ἐκεῖνος ποὺ κουτσαίνει.

Μακρής [7], ὁ λιγνός, ὁ ψηλός.

Μακρογιάννης, ὁ λιγνὸς Γιάννης.

Μακρυγιάννης, ὁ ψηλὸς Γιάννης.

Μεγαγιάννης, ὁ μεγάλος Γιάννης.

Μιχαλάκας [8], ὁ μεγαλόσωμος Μιχάλης.

Μουστάκας [9], αὐτὸς ποὺ ἔχει μεγάλο μουστάκι.

Μουτζούρης [10], ὁ μουτζουρωμένος.

Μπάγκαβος - Μπάκαβος - Μπάκοβλος [11], ὁ γκριζόχρωμος.

σύνθετο ἀπὸ τὸ τουρκικὸ kara (= μαῦρος) καὶ τὸ παλαιότερο οἰκογενειακὸ ὄνομα Ἴσκος... Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ στὴ Σκύρο ὁ εὐνουχισμένος τράγος λέγεται ἤσκος... " ἥσυχος " ὁ τράγος ἢ τὸ κριάρι ποὺ στερήθηκε ἀπὸ τὴ γενετήσια ἱκανότητά του... δόθηκε... τὸ ὄνομα αὐτό, ἀρχικὰ ὡς παρατσούκλι καί... ἔγινε σταθερὸ οἰκογενειακὸ ἐπώνυμο».

1. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 122.
2. *Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ 167.
3. *Τσίρου*, Βλάστη 27: «διὰ τὴν παλληκαριάν τους τοὺς ὠνόμασαν Καρανταλῆδες».
4. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 122.
5. *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 124. Ὑπάρχει καὶ σήμερα αὐτὸ τὸ παρατσούκλι (ἀπ' τὴ συλλογή μου).
6. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 213. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 44.
7. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 126. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 82. *Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ 167.
8. Ὁ Βουσβούκης σήμερα ἔχει τὸ παρατσούκλι Μιχαλάκας (ἀπ' τὴ συλλογή μου).
9. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 128. *Κουκουλέ*, Βυζαντινὰ παρωνύμια 66: «Μουστακᾶς». *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 108.
10. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 83: «Μουζούρης» ἀπὸ παρωνύμιο.
11. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 309: «μπάγκαβ^{ου}, ἐπίθ. - βα, θηλ. = φαιός, κοιν. ἀσπρόμαυρος καὶ γκρίζος ρουμ. sur, σλαβ.».

Μπαλαμπάνης - Παλαπάνης [1], ὁ χοντρός, ὁ γιγαντόσωμος, ὁ τεράστιος, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη balaban.

Μπέμπης, τοῦ ἔμεινε τὸ παρατσούκλι ἀπ' τὴ βρεφική του ἡλικία.

Μπυλιαρούσης [2], ἀπὸ τὸ κόκκινο χρῶμα τοῦ προσώπου του (λατ. russus = κόκκινος) θὰ πῆρε τὸ παρατσούκλι κάποιος ποὺ θὰ εἶχε ἴσως γιὰ βαφτιστικό του ὄνομα τὸ «*Πύλιος*» = Σπύρος ἢ τὸ «*Μπίλης*» = Βασίλης.

Νάνος - Νάνου [3], ὁ μικρόσωμος.

Νταούλης [4], ὁ κοιλαράς, τουρκ. davul = τύμπανο.

Ρούσης - Ροῦσος [5], ὁ κόκκινος, λατ. russus = κόκκινος.

Σπανογιῶργος, ὁ σπανὸς Γιῶργος.

Στραβοκώστας, ὁ στραβὸς Κώστας.

Τζέτζης - Τσέτσης [6], ὁ στραβός, λατ. caecus = τυφλός.

Τοπάλης [7], ὁ κουτσὸς ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη topal.

Τσίρος - Τσίρου [8], ὁ ἀδύνατος ὅπως τὸ ὁμώνυμο ψάρι.

Τσιρούλης, ὁ πολὺ ἀδύνατος.

Τσιρούλιας, αὐτὸς ποὺ ἔχει σῶμα λιγνό.

Φλῶρος - Φλώρου [9], αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀσπρόχρυσο χρῶμα.

Χόνδρος - Χόντρος [10], ὁ παχύς. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο χονδρὸς μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν παραλήγουσα.

Χοντρός, ὁ παχύς.

Ψώραβος, ὁ ψωριάρης.

---

1. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 183.

2. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182. *Εὐαγ. Μπόγκα*, Τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἠπείρου, 2 (1966) 74 καὶ 200.

3. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 131: «Νάνος = μικρόσωμος» Ἐπώνυμο ἀπὸ παρωνύμιο. Καὶ σήμερα στὴ Βλάστη τὸ παρατσούκλι Νάνος εἶναι δοσμένο σὲ κάποιον Κωνσταντούλα. Βλ. καὶ *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 72: Νάνος < Ἰωάννης.

4. *Σταμπόπουλου*, Βόλτες 170.

5. *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 36: Ἀρχαῖο ὄνομα. Τὸ ἴδιο ἐπώνυμο Ροῦσος ἀπὸ παρωνύμιο ἀναφέρουν: *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 134. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 83. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 162. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων Ἐπωνυμίαι 38. Ὁ Νικολάου σήμερα στὴ Βλάστη ἔχει τὸ παρατσούκλι Ροῦσος.

6. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182. *Κουκουλέ*, Βυζαντινὰ παρωνύμια 70: «τῶν ὀφθαλμῶν τὰ παθήματα ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὰ ἑξῆς παρωνύμια: Τυφλός, Σκοτίοψις, Τζέτζης (Τσέτσης), ὅπερ μὲ τὸ Λατινικὸν caecus σχετιζόμενον δηλοῖ τὸν τυφλόν».

7. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 222.

8. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 139. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 82: Ἀπὸ τὴ διάπλαση τοῦ σώματος. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 39.

9. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 571: «Φλόρου ἐπιθ... = λευκός, κυρίως ἐπὶ ζώων». *Papahagi*, Aromîn 464: «Flor, -óra, pl. flori, flore, alb. auriu».

10. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 183. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 37.

β) **Ἐπώνυμα ἀπὸ πνευματικὲς - ἠθικὲς ἰδιότητες:**

Βούρδας - Μπούρδας [1], αὐτὸς ποὺ λέει ἀνοησίες.
Δεληβανές.
Δεληγιάννης, ὁ τρελλὸς Γιάννης, τουρκ. deli = τρελλός.
Καζαμίας [2], αὐτὸς ποὺ κάνει προγνώσεις γιὰ τὸ μέλλον.
Νταής, ὁ ὑποστηριχτὴς κάποιου, τουρκ. dayı = ὁ θεῖος (ἀπ' τὴ μεριὰ τῆς μητέρας).
Ξινός [3], αὐτὸς ποὺ εἶναι δύστροπος, αὐστηρός.
Παλαιὸς - Παλιός [4], αὐτὸς ποὺ κρατάει τὰ παλιὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ὁ συντηρητικός.
Σερσέμης, ὁ χαμένος, ὁ ἠλίθιος, τουρκ. sersem = χαζός.
Σικλέτης [5], ὁ στενάχωρος, τουρκ. siklet = πίεση, ἀγωνία.
Σκανδάλης [6], ὁ πειρασμός, ὁ ἄταχτος.
Σοφολόγης - Σοφολόης, ὁ σοφός.
Τσανάκας, ὁ αἰσχρός, ὁ ἀναιδής, τουρκ. çanak = γαβάθα, πρβλ. τὸ τωρινὸ τσανακογλείφτης.
Χάχας, ὁ ἀνόητος, ὁ χαζός.
Ψεύστης - Ψεύτης [7], αὐτὸς ποὺ λέει ψέματα.

γ) **Ἐπώνυμα ἀπὸ χαραχτηριστικοὺς τύπους:**

Λιάπης [8], ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα μὲ τοὺς Λιάπηδες (Ἀλβανούς).

---

1. Ὅτι τὸ ἐπώνυμο Μπούρδας προέρχεται ἀπὸ παρωνύμιο μᾶς τὸ βεβαιώνουν καὶ ἄλλοι μελετητές: *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 129. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 71. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 177. Βλ. καὶ *Γεωργίου*, Γέρμα 358.

2. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 174.

3. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 179: «Ξινὸς ὁ, διὰ τὸν στρυφνὸν χαρακτῆρα» παρωνύμιο. *Κρεκούκια* Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 55.

4. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 160: «Παλαιὸς (Σπόα) ἐκ παρων. ὡς παλαιῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τηρητὴς» ἐπώνυμο. *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 20: «Παλιός, Ὄχι, ὅπως εἶχα γράψει, ἀπὸ Παλαιολόγος ἀλλὰ ἀπὸ Πάλης+ono».

5. *Τσίρου*, Βλάστη 99: «Ὁ Δημήτριος Σικλέτης ἢ Κεραμάρης, τοῦ ὁποίου τὸ παιδί, ὁ ἀείμνηστος Ἀντώνιος Κεραμόπουλος, ἔφθασε στὰ ἀνώτερα πνευματικὰ ἱδρύματα».

6. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 203. Ὁ Ντιμπόλης ἔχει τὸ παρατσούκλι Σκαντάλης (ἀπ' τὴ συλλογή μου).

7. *Ἀνδριώτη*, Βυζ. καὶ νεοελλ. ἐπώνυμα 169: «Ψεύτης» ἀπὸ κακὴ ψυχικὴ ἰδιότητα. *Κρεκούκια*, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι 58.

8. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 126. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, Κάρπαθος 155. Ὁ Κουδούνας σήμερα ἔχει τὸ παρατσούκλι Λιαπής.

δ) **Ἐπώνυμα ἀπὸ οἰκογενειακὴ - κοινωνικὴ - οἰκονομικὴ κατάσταση:**

Διακονιάραινας [1] (διακονιάρινα), ὁ ζητιάνος. Σχηματίστηκε ἀπὸ τὸ θηλυκὸ τοῦ διακονιάρης μὲ τὴν προσθήκη τοῦ τελικοῦ -ς καὶ κώφωση τοῦ e σὲ i.

Μπερεκετλὴς - Μπερικετλὴς - Μπερικιτλής [2], ὁ πλούσιος, τουρκ. bereket = εὐλογία, ἀφθονία.

Τζαφέτας - Τζιαφέτας [3], ὁ γλεντζές, τουρκ. ziyafet = γλέντι.

ε) **Ἐπώνυμα ἀπὸ συνήθειες:**

Γκαγκαράτζας [4], ὁ κοπρίτης, αὐτὸς ποὺ γεννήθηκε γιὰ νὰ τρώει καὶ νὰ κοπρίζει. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι κοκαράντζα στὴ Βλάστη καὶ κακαράτζα στὸ χωριό μου Ξεχώρι τῆς Μάνης λέγεται ἡ κοπριὰ τῆς γίδας.

Κατσιάκης [5], ὁ πρόεδρος τῆς Βλάστης Δημήτρης Ξανθόπουλος (1975-1978) ἔχει αὐτὸ τὸ παρωνύμιο *Κατσάκ'ς*, γιατὶ ἔκανε ἀπουσίες στὸ σχολεῖο: φρ. «*γίν'κι κατσάκ'ς*».

Μάρτης [6], ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ μήνας εἶναι ἄστατος. πβ. τὸ γνωμικὸ «*Μάρτης εἶναι τέτοια κάνει, πότε κλαίει πότε γελάει*».

Στάχταρης - Σταχτάρης, ἐπειδὴ συνήθιζε νὰ ρίχνει στάχτη στὸ ἀλεύρι ὁ μυλωνὰς Φτεριώτης.

στ) **Ἐπώνυμα ἀπὸ κατάχρηση λέξεων - ἐνδυμάτων:**

Βελόνης [7], ἐπειδὴ ἔλεγε συχνὰ τὴ λέξη βελόνι.

Βράκας [8], ἐπειδὴ φοροῦσε βράκες.

Ζαμάνης [9], ἀπὸ τὴ συνήθειά του νὰ λέει τὴ φράση «*χρόνια καὶ ζαμάνια*», τουρκ. zaman = χρόνος, καιρός, αἰώνας.

---

1. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 214.

2. Βλ. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 58: Μπερκέτης (ἐπιρρ. ἀφθόνως).

3. *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 130.

4. Τὸ παρατσούκλι, ποὺ στὴ συνέχεια ἔγινε ἐπώνυμο, δόθηκε σὲ κάποιον τεμπέλη ποὺ δὲν ἔκανε ἄλλο ἀπὸ τοῦ νὰ τρώει καὶ νὰ κοπρίζει. Πρβλ. τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου «Κωνσταντῖνον τὸν Ε' τὸν Κοπρώνυμον ἢ Καβαλλῖνον (741-775)». *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 135-136: «γκαγκαρεάτσα = κόπρος τῶν αἰγῶν, κοιν. κακαράντζα».

5. Βλ. καὶ τὸ χειρόγραφό μου ΧΙΛ 1081, σ. 211.

6. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 127: «Μάρτης διὰ τὸ ἄστατον καὶ εὐμετάβολον τοῦ Μαρτίου». *Μπούτουρα*, Κύρια ὀνόματα 149.

7. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 117. Ὁ Σπανὸς λέει ὅτι εἶναι ἐπώνυμο τοπικὸ ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ πόλη Bologna: *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 124. Ἔτσι λέγεται κάθε σκυλὶ μὲ ἄσπρο χρῶμα στὴ Δεσκάτη καὶ τὴν Κοζάνη.

8. Βλ. καὶ ΧΙΛ 18, σ. 111.

9. Τὸ ἴδιο παρατσούκλι εἶναι δοσμένο καὶ σήμερα ἀκόμα στὸ Βλαστιώτη Μπράχο (ἀπ' τὴ συλλογή μου). Βλ. καὶ *Andriotis*, Familiennamen 172.

Μανίκας, ἐπειδὴ τὰ ροῦχα του εἶχαν παράξενα μανίκια.

Τσικρίκης [1], τὸ παρατσούκλι αὐτὸ τὸ πῆρε, ἐπειδὴ ἔλεγε συχνὰ αὐτὴ τὴ λέξη, τουρκ. çıkrık = τσικρίκι, ἡ ἀνέμη.

Χαλίπης [2], ἴσως ἐπειδὴ συνήθιζε νὰ λέει τὴν περσοτουρκικὴ λέξη halib = οὐρήθρα.

ζ) Ἐπώνυμα ἀπὸ προτίμηση σὲ ποτὰ-φαγητά :

Καφές, ἐπειδὴ προτιμοῦσε νὰ πίνει καφέ, γαλλ. café < τουρκ. kahve < ἀραβ. kahva.

Λιούπας - Λούπας [3], οἱ Βλαστιῶτες μοῦ εἶπαν «*Λιούπα λιέμι τοὺ χαλβά*». Φαίνεται λοιπὸν πὼς τὸ γλύκισμα αὐτὸ ἀπὸ παρωνύμιο ποὺ ἦταν ἀρχικὰ «*πολιτογραφήθηκε*» ἐπώνυμο, ἂν δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. lupus = λύκος.

Μπαστής, οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μοῦ εἶπαν ὅτι ἔδωσαν αὐτὸ τὸ παρατσούκλι «*ἐπειδὴ ἔτρωγε πολύ*».

Μουμπαράς - Μπομπαράς - Μπουμπαράς [4], ἐπειδὴ ἔτρωγε μὲ εὐχαρίστηση τὸ παραγεμισμένο παχὺ ἔντερο. Στὰ τούρκικα ὑπάρχει ἡ λέξη bumbar = παχὺ ἔντερο.

Σκόρδος [5], ἐπειδὴ τοῦ ἄρεσε νὰ τρώει σκόρδο.

η) Ἐπώνυμα ἀπὸ ὀνόματα ζώων-φυτῶν :

Ἀσπράγκαθος [6], τὸ παρωνύμιο αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀγκαθερὸ φυτὸ ἀσπράγκαθο, ποὺ εἶναι ἴσως τὸ «*Κίρσιον ἢ ἄκαρνα*» (Cirsium ἢ Picnomon acarna), ἢ Ἄκανθα ἡ λευκὴ τοῦ Διοσκορίδη.

Γαλατσίδας [7], ἀπὸ τὸ φυτὸ γαλατσίδα, τὸ «*Πικρίδιον τὸ πικροειδὲς*» (Picridium Picroides).

Γατάκης, ἀπὸ τὸ κατοικίδιο ζῶο γατί.

Καλαμπούκας, ἀπὸ τὸ φυτὸ καλαμπόκι, ἀλβ. kalambok.

Κόκορας - Κόκουρας [8], ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο κατοικίδιο πουλί.

---

1. *Σπανοῦ*, Ἐπώνυμα Δεσκάτης 128: ἐπαγγελματικὸ ἐπώνυμο.

2. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 221. *Ἰω. Μηλιοπούλου*, Λεξικὸν Τουρκοελληνικόν, Κων/πολις 1894, σ. 243α.

3. Βλ. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 270.

4. *Ζαφειρίου*, Ἐπώνυμα Σάμου 130: «Μπουμπάρης = ἔλεγε τὴν τούρκ. λέξη μπουμπὰρ (παχὺ ἔντερο) ἢ ἠγόραζε» ἐπώνυμο ἀπὸ παρωνύμιο. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 327: μπουμμπάρου, οὐσ. ἀρσ. = τὸ πλατὺ ἔντερον τῶν προβάτων παραγεμισμένον μὲ τὸν σπλῆνα, τὴν καρδίαν καὶ μὲ διάφορα ἀρωματικὰ κοιν. μπουμπάρι».

5. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 212. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 90. Βλ. καὶ Ἀρχεῖο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

6. *Andriotis*, Familiennamen 174.

7. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 128: «γαλατσίδα... = τὸ κορίαννον καὶ κολίανδρον κοιν. κόλιανδρο καὶ γαλατσίδα, διότι πιεζόμενον ἐκχέει γάλα».

8. *Λορεντζάτου*, Παρωνύμια 52.

Κοντορέπανος [1], προτίμησα νὰ τὸ κατατάξω ἐδῶ καὶ ὄχι στὴν κατηγορία τῶν παρωνυμίων ἀπὸ σωματικὲς ἰδιότητες, γιατὶ δὲ δείχνει μόνο ὅτι εἶναι κοντὸς ἀλλὰ κυρίως ὅτι μοιάζει σὰ ρεπάνι. Στὰ σύνθετα λοιπὸν ἐπώνυμα μποροῦμε νὰ ποῦμε γενικὰ ὅτι, ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ἐπίθετο καὶ τὸ δεύτερο οὐσιαστικό, τὴ βαρύτητα τὴν ἔχει τὸ οὐσιαστικό.

Λελέκης [2], ἀπὸ τὸν πελαργό, τὸ γνωστὸ πουλί, τουρκ. leylek.

Λυκογιῶργος, Λυκομῆτρος, Λυκοθόδωρος [3], ὁ Γιῶργος, ὁ Μῆτρος, ὁ Θόδωρος μὲ τὰ σωματικὰ καὶ κυρίως τὰ αἱμοβόρα ψυχικὰ χαραχτηριστικὰ τοῦ λύκου.

Μπόμπορας - Μπόμπορος [4], εἶναι τὸ ὄνομα κάποιου σκαθαριοῦ ποὺ στὴν ἀρχαιότητα λεγόταν βομβυλιός.

Τσιρογιάννης [5], πῆρε ἀρχικὰ τὸ παρωνύμιο αὐτὸ κάποιος Γιάννης, ἐπειδὴ εἶχε κυρίως τὰ σωματικὰ χαραχτηριστικὰ τοῦ τσίρου, τοῦ σκουμπριοῦ· ἦταν δηλ. πάρα πολὺ ἀδύνατος στὸ σῶμα καὶ δὲν θὰ ἦταν λαθεμένο, ἂν τοποθετοῦσα τὸ ἐπώνυμο στὴν κατηγορία ἀπὸ τὶς σωματικὲς ἰδιότητες.

θ) **Ἐπώνυμα ἀπὸ διάφορα τυχαῖα γεγονότα:**

Λάμπας [6], *Μόκας* [7].

ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

«*Ἐθνικὸν ἐστι τὸ ἔθνους δηλωτικόν, οἷον Φρὺξ Γαλάτης. Τὸ ἐθνικὸν δεῖ ἀκριβῶς εἰδέναι πόθεν*» γράφει ὁ **Διονύσιος ὁ Θρᾷξ.**[8] Σήμερα συνήθως τὰ λέμε τοπικά, γιατὶ φανερώνουν τὸν τόπο ἀπ' ὅπου κατάγεται κάποιος. Τὸ ὄνομα τὸ δίνουν οἱ ντόπιοι κάτοικοι τῆς νέας πιὰ πατρίδας τοῦ ξενομερίτη μετανάστη. Μποροῦν ὅμως οἱ κάτοικοι τοῦ ἴδιου τοῦ χωριοῦ νὰ δώσουν ἕνα τοπικὸ ὄνομα σὲ κάποιο συντοπίτη τους ποὺ πῆγε κι ἦρθε ἄπραχτος ἀπὸ τὴν ξενιτειὰ ἢ γιὰ μιὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη αἰτία. Ἡ ἀπόσταση λοιπὸν ἀνάμεσα στὰ τοπικὰ ὀνόματα καὶ στὰ παρωνύμια μικραίνει πολύ. Ἡ καθημερινὴ χρήση τελικὰ τὰ ἐπιβάλλει σὰν ἐπώνυμα.

---

1. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182.

2. *Andriotis*, Familiennamen 173. *Νικολαΐδου*, Λεξικὸ 258: «λέλικου, οὐσ. ἀρσ. λέλιτσι πληθ. = πελαργός, τὸ γνωστὸν πτηνόν, κοιν. λελέκι, ὅπερ ἐκ τοῦ τουρκ. lelek.

3. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 214.

4. *Μαν. Κριαρᾶ*, Συμβολὴ εἰς τὰ νεοελληνικὰ παρωνύμια. Α) Παρωνύμια ἐξ Ἀδάμαντος Μήλου. α) Σκωπτικά, Ἀθηνᾶ 44 (1932) 175: Μπούμπουρας ἐξώργιζε τοὺς συνομιλητές του. Ἡ λ. πιθανὸν ὀνοματοποιημένη, ὡς προσηγορικὸ σημαίνει τὸν βομβυλιόν. Τὸ Μπούμπουρας καὶ σὰν οἰκογενειακὸ ὄνομα (Ἰ. Βλαχογιάννη, Χιακὸν Ἀρχεῖον τ. 5, σ. 375).

5. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 183. *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 307. *Δ. Λουκόπουλου*, Νεοελληνικὴ μυθολογία. Ζῶα καὶ φυτὰ (1940) 149. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 82.

6. Κάποιος Μούρας εἶχε γιὰ παρατσούκλι τὸ Λάμπας, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ κατάντησε ἐπώνυμο (ἀπ' τὴ συλλογή μου).

7. Ὁ Λέκας ἔχει τὸ παρατσούκλι Μόκας (ἀπ' τὴ συλλογή μου).

8. *Διονυσίου Θρακός*, Ars grammatica, Lipsiae 1883, σ. 238.

Τὰ τοπικὰ ἐπώνυμα τῆς Βλάστης οὔτε πολλὰ εἶναι οὔτε παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία ἀπὸ καταλήξεις. Ὑπάρχουν μόνο οἱ ἀρχαῖες καταλήξεις *-ίτης*, *-ιώτης*, *-ινός* καὶ ἡ ξενικὴ κατάληξη *-λής* (τουρκ. -li). Σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία μποροῦμε νὰ συμπεριλάβουμε καὶ λίγα ἀκόμα ἐπώνυμα ποὺ τὰ λέμε «*ἀνεξάρτητα*» τοπικά. Αὐτὰ δὲν ἔχουν τὶς γνωστὲς ἀρχαῖες, μεταγενέστερες καὶ νεώτερες παραγωγικὲς καταλήξεις μὲ τὶς ὁποῖες σχηματίζονται τὰ καθαρὰ νεοελληνικὰ τοπικά. Σχηματίζονται μὲ πολὺ ἁπλὸ τρόπο: Ἀμέσως μετὰ τὸ τοπωνύμιο μπαίνει ἡ πτωτικὴ κατάληξη -ς τῆς ὀνομαστικῆς π.χ. ἀπὸ τὸ χωριὸ Δάρδα σχηματίζεται τὸ ἐπώνυμο *Δάρδας*.

α) Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ -ίτης:

Ἀρβανίτης [1], τὸ ὄνομα αὐτὸ θὰ τὸ πῆρε κάποιος εἴτε γιὰ νὰ φανερώνει γιὰ πάντα τὴ χώρα καταγωγῆς του εἴτε, ἂν καὶ ντόπιος Μπλατσιώτης, γιατὶ εἶχε τὰ ἀρβανίτικα χαραχτηριστικά.

Λεμπεχοβίτης [2], ἀπὸ τὸ χωριὸ Λιμπόχοβο τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ποὺ σήμερα λέγεται Βραχοπλαγιά.

Πλαζωμίτης [3], ἀπὸ τὸ κοζανίτικο χωριὸ Πλάζωμη, ποὺ σήμερα ἔχει ἀλλάξει ὄνομα καὶ λέγεται Ὁμαλή.

Χινοβίτης - Χιοναδίτης - Χιονουδίτης - Χιουνοδίτης [4], δὲν ὑπάρχει μόνο ἡ γραφτὴ μαρτυρία ὅτι καταγόταν ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἀπὸ τὶς Χιονάδες τῆς Ἠπείρου ἀλλὰ καὶ ἡ προφορικὴ παράδοση. Τὸ ἐπώνυμο Γεωργίου φαίνεται πὼς θὰ ἦταν τὸ ἀρχικό, ἐνῶ τὸ δεύτερο ἐπώνυμο Χινοβίτης σίγουρα θὰ δόθηκε ἀπὸ τοὺς ντόπιους κατοίκους τῆς Βλάστης γιὰ νὰ φανερώνει γιὰ πάντα τὸν τόπο ἀπ' ὅπου κατάγεται.

β) Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ -ιώτης:

Ἀβδελλιώτης, ὁλοφάνερο πὼς καταγόταν ἀπ' τὸ χωριὸ Ἀβδέλλα τῶν Γρεβενῶν.

Βλατσιώτης - Μπλατσιώτης - Πλασιώτης - Πλατσιώτης [5], ὑποψιάζομαι πὼς πρόκειται γιὰ τὸν κάτοικο τοῦ χωριοῦ Βλάτσι (τώρα Βλάστη) ποὺ, ἀφοῦ ξενιτεύτηκε, γύρισε φέρνοντας πίσω ὄχι μόνο τὰ ἔχει του, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τῆς

---

1. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 183. *Stam. Psaltes*, Grammatik der Byzantinischen Chroniken, Göttingen 1913, σ. 250. *Π. Φουρίκη*, Πόθεν τὸ ἐθνικὸν Ἀρβανίτης, Ἀθηνᾶ 43 (1931) 3-37. *Στ. Γ. Κατσουλέα*, Τὰ τοπικὰ ἐπώνυμα στὴ Λακωνία, Λακωνικαὶ Σπουδαὶ Δ' - Πρακτικὰ Α' (1979) 317.

2. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 195.

3. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 192.

4. *Τσίρου*, Βλάστη 26: «Ἀπὸ τὶς Χιονᾶδες δὲ τῆς Ἠπείρου διατηροῦνται ἀκόμη ἀπόγονοι, ὅπως τῆς οἰκογενείας Θεοδώρου καὶ Ἰωάννου Γεωργίου ἢ Χινοβίτου». Βλ. καὶ *Βασδραβέλλη Ἀρχεῖον* 167 καὶ 168.

5. *Κεραμοπούλου*, Ἀρχιερ. ἐπιστολὴ 10.

καταγωγῆς του. Γι' αὐτὸ ἀποκατέστησα τὸ μαρτυρημένο τύπο Βλατσιώτσης μὲ τὸν τύπο Βλατσιώτης. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ σημειώσω καὶ τὰ μέχρι σήμερα ὀνόματα τῆς Βλάστης, γιατὶ ἔτσι ἐξηγοῦνται καὶ τὰ παραπάνω ἐπώνυμα: *Βλάστη*, *Βλάτζη*, *Βλάτση*, *Βλάτζι*, *Βλάτσι*, *Μπλάτζη*, *Μπλάτση*, *Μπλάτζι*, *Μπλάτσι*, *Πλάτζι*, *Πλάτσι*, *Μπλάτσα*, *Πλάτσα*, *Πολυνέρι*.

Γιαννιώτης [1], φανερὴ ἡ καταγωγὴ ἀπὸ τὰ γνωστά μας Γιάννινα, ἄλλωστε ὑπάρχει καὶ ἡ γραπτὴ μαρτυρία. Πιὸ σωστὸ θὰ ἦταν ὁ ξενόφερτος «*Γιαννιώτης*» νὰ λεγόταν «*Γιαννινιώτης*», ἂν δὲ μεσίτευε ἡ ἀπλολογία.

Καντραντζιώτης - Κατραντσιώτης, εἶναι σίγουρη ἡ καταγωγὴ ἀπὸ τὴν Κατράνιτσα, ποὺ σήμερα λέγονται «Πύργοι» καὶ εἶναι τὸ πιὸ βορεινὸ χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας τοῦ νομοῦ Κοζάνης.

Κωνσταντσιώτης [2], θὰ καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Κωνσταντσικὸ τοῦ Βοΐου, ποὺ τώρα λέγεται Αὐγερινός.

Λουβριώτης, πάλι στὸ Βόιο ὑπάρχει τὸ χωριουδάκι Λούβρη.

Μπογατζιώτης - Μπογιατζιώτης [3], ὄχι καὶ τόσο μακριὰ ἀπ' τὴ Βλάστη βρίσκεται τὸ χωριὸ Μπογάτσκο (τώρα Βογατσικό). Κάποιος κάτοικός του θὰ ἔφτασε ὥς τὴ Βλάστη.

Σαμαρινιώτης - Σαρμανιώτης, εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ νέος κάτοικος τῆς Βλάστης θὰ καταγόταν ἀπὸ τὸ γνωστὸ χωριὸ Σαμαρίνα.

Σιανιώτης [4], τὸ γειτονικὸ Σισάνι ἐνίσχυσε μὲ κατοίκους του τὴ Βλάστη. Κάποια οἰκογένεια πῆρε τὸ τοπικὸ ἐπώνυμο Σιανιώτης. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ βλαστιῶτες λένε τὸ Σισάνι «*Σιάν*'».

Σουλιώτης [5], ἐπειδὴ ἡ ἀρχικὴ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὸ γνωστὸ Σούλι.

Φαρμακιώτης, ἀπὸ τὸ χωριὸ Φαρμάκι τῆς Τσαπουρνιᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνας.

Φαρσαλιώτης, ἀπὸ τὴν κωμόπολη Φάρσαλα τοῦ νομοῦ Λαρίσης.

Φαρσαρώτης, ὑποψιάζομαι πὼς οἱ κατάλογοι ἔχουν ὀρθογραφικὸ λάθος. Τὸ σωστὸ πρέπει νὰ εἶναι Φαρσαλιώτης.

Φουρκιώτης, πρόσφυγας στὴ Βλάστη ἀπὸ τὸ χωριὸ Φούρκα τῆς Κόνιτσας.

Φτεριώτης, μᾶλλον θὰ καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Φτέρι τῆς Δωδώνης.

Χασιώτης, ἀπὸ τὰ ὀρεινὰ Χάσια.

γ) Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ -ινός:

Ζερμοτινός [6], ἐγκαταστάθηκε στὴ Βλάστη ἀπὸ τὸ χωριὸ Ζέρμα τῆς Κόνιτσας.

---

1. Δὲν ὑπάρχει μαρτυρία ὅτι ἡ οἰκογένεια αὐτὴ κατάγεται ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη βέβαια μιὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἐπώνυμο προδίνει τὴν καταγωγή του. Ἐξ ἄλλου γιὰ τὴν οἰκογένεια Γιαννιώτης ἢ Τσάγκας ὑπάρχει ἡ μαρτυρία τῆς Γιαννιώτικης καταγωγῆς της.
2. *Τσάρα*, Ἡμερολόγιο 299.
3. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 190.
4. *Τσίρου*, Βλάστη 21: «Παπαγιάννη Σανιώτη» ἀπ' τὸ Σισάνι.
5. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 213.
6. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 164.

δ) **Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ λής:**

Μισιρλής [1], αὐτὸς ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὸ Μισίρι, τὴν Αἴγυπτο, τουρκ. Misirli = Αἰγύπτιος.

ε) **Ἀνεξάρτητα τοπικὰ ἐπώνυμα:**

Βούλγαρης [2] (Βουριγαρι), ἂν τὸν τύπο Βουριγαρι τὸν ἀποκαθιστῶ σωστά, τότε τὸ Βούλγαρης εἶναι βέβαιο ἀνεξάρτητο τοπικὸ ἐπώνυμο γνωστὸ καὶ ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ ἐποχή.

Δάρδας [3], ὑπάρχει μαρτυρία ὅτι καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Δάρδα τῆς Βορ. Ἠπείρου.

Δέρβας [4], ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ Δέρβη τῆς Ἐορδαίας, ποὺ τώρα λέγεται Ἀναρράχη.

Δράνοβος [5], ἀπὸ τὸ χωριὸ Δράνοβο τοῦ νομοῦ Καστοριᾶς, ποὺ τὸ τωρινό του ὄνομα εἶναι Γλυκονέρι.

Νακολίτσας [6] (ἢ Μηνάς), ὁ Νάκος Μηνὰς πῆρε τὸ ἐπώνυμο Νακολίτσας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ συμφυρμὸ τοῦ βαφτιστικοῦ Νάκος καὶ τοῦ τόπου καταγωγῆς του Νικολίτσα.

---

1. *Κολίτση*, Ὀνόματα Κυπρίων 76. *Ψάλτου*, Θρακικὰ 153.

2. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 221. *Στ. Γ. Κατσουλέα*, Τὰ τοπικὰ ἐπώνυμα στὴ Λακωνία, Λακωνικαὶ Σπουδαὶ Δ΄. Πρακτικὰ Α΄ (1979) 313. *Τσικριτσῆ*, Κρητ. ἐπώνυμα 38.

3. *Σταμνόπουλου*, Βόλτες 19 «δὲν εἶναι ἀπίθανο καὶ τὸ Dardi μὲ τὸ Δάρδας νὰ εἶναι ἀπὸ κάνα ὄνομα σὰν τὸ Gotardo. Ἢ μὴν εἶναι συγκ. τοῦ Tedaldo;». *Τσίρου*, Βλάστη 30.

4. Τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ εἶναι μᾶλλον ἀνεξάρτητο τοπικὸ μιὰ καὶ ὑπάρχει τὸ γειτονικὸ χωριὸ Ἀναρράχη, ποὺ παλιὰ λεγόταν Δέρβη.

5. *Βασδραβέλλη*, Ἀρχεῖον 182.

6. *Τσίρου*, Βλάστη 30.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

1. Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικά.
2. Ἐπώνυμα ἀπὸ κοινὰ ἐπαγγέλματα.
3. Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ ἀπὸ τίτλους καὶ ἐκκλησιαστικὰ λειτουργήματα.
4. Ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ ἀπὸ ἀξιώματα πολιτικὰ ἢ στρατιωτικά.
5. Ἐπώνυμα σκωπτικά.
6. Ἐπώνυμα ἀπὸ σωματικὲς ἰδιότητες.
7. Ἐπώνυμα ἀπὸ πνευματικὲς-ἠθικὲς ἰδιότητες.
8. Ἐπώνυμα ἀπὸ χαραχτηριστικοὺς τύπους.
9. Ἐπώνυμα ἀπὸ οἰκογενειακὴ-κοινωνικὴ-οἰκονομικὴ κατάσταση.
10. Ἐπώνυμα ἀπὸ συνηθισμένες πράξεις τοῦ ἀτόμου.
11. Ἐπώνυμα ἀπὸ κατάχρηση λέξεων-ἐνδυμάτων.
12. Ἐπώνυμα ἀπὸ προτίμηση σὲ ποτὰ-φαγητά.
13. Ἐπώνυμα ἀπὸ ὀνόματα ζώων-φυτῶν.
14. Ἐπώνυμα ἀπὸ διάφορα τυχαῖα γεγονότα.
15. Ἐπώνυμα τοπικὰ (ἐθνικά).
16. Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ *-ίτης*.
17. Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ *-ιώτης*.
18. Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ *-ινός*.
19. Ἐπώνυμα τοπικὰ σὲ *-λής*.
20. Ἀνεξάρτητα τοπικὰ ἐπώνυμα.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ἀβδελλιώτης 15 > 17
Ἀβλογιάρης 5 > 6
Ἀβλογιάρης [1] ἢ Ἀναγνώστου 5 > 6
Ἀναγνώστης 1 > 3
Ἀναγνώστης ἢ Σίμος 1 > 3
Ἀναγνώστου ἢ Ἀβλογιάρης 1 > 3
Ἀρβανίτης 15 > 16
Ἀσβεστὰς 1 > 2
Ἀσπράγκαθος 5 > 13

Βαϊνὰς 1 > 2
Βαρβαρούσης 5 > 6
Βέης [2] - Μπέης 1 > 4
Βέλιος - Μπέλιος 5 > 6

---

1. Ὅπου ὑπάρχει ὁ διαχωριστικὸς σύνδεσμος «ἢ» ἀνάμεσα στὰ ἐπώνυμα σημαίνει διπλὸ ἢ τριπλὸ ἐπώνυμο ποὺ ἀνήκει σὲ κάποια οἰκογένεια. Ἐξ ἄλλου τὸ σύμβολο > ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀριθμοὺς δείχνει πὼς ὁ πρῶτος ἀριστερὰ ἀριθμὸς φανερώνει τὴν κατηγορία τοῦ ἐπωνύμου καὶ ὁ δεύτερος δεξιὰ τὴν ὑποκατηγορία. Στὸ παράδειγμά μας ὁ ἀριθμὸς 5 δείχνει πὼς τὸ ἐπώνυμο *Ἀβλογιάρης* προέρχεται ἀπὸ παρατσούκλι καὶ ὁ ἀριθμὸς 6 ὅτι τὸ παρατσούκλι βγῆκε ἀπὸ τὴ σωματικὴ ἀρρώστια τῆς βλογιᾶς.

2. Ὅπου ὑπάρχει ἑνωτικὸ — ἀνάμεσα στὰ ἐπώνυμα φανερώνει οὐσιαστικὴ σχέση ἀναμετάξυ τους, δηλ. καταγωγὴ ἀπὸ τὸ ἴδιο σόι

Βελόνης 5 > 11
Βλατσιώτης (Βλατσιώτσης) 15 > 17
Βούλγαρης (Βουριγαρι) [1] 15 > 20
Βούρδας - Μπούρδας 5 > 7
Βράκας 5 > 11

Γαλάνης (Γαλάνι) 5 > 6
Γαλάνος (Γαλάνω) 5 > 6
Γαλανὸς 5 > 6
Γαλατσίδας 5 > 13
Γατάκης 5 > 13
Γιαννιώτης 15 > 17
Γιαννιώτης ἢ Μελισόβας 15 > 17
Γιαννιώτης ἢ Τσάγκας 15 > 17
Γκαβογιάννης 5 > 6
Γκαγκαράτζας 5 > 10
Γκράσος 5 > 6
Γκράσος ἢ Χουλεβάτος 5 > 6
Γραμματικὸς 1 > 2
Γραμματικὸς ἢ Χατζηκωνσταντίνου 1 > 2
Γύφτος 1 > 2

Δαδὰς 1 > 2
Δάρδας 15 > 20
Δάρδας ἢ Τσίμινης 15 > 20
Δεληβανὲς 5 > 7
Δεληγιάννης 5 > 7
Δέρβας 15 > 20
Δερβίσης 1 > 3
Δεσπότης ἢ Χριστίδης 1 > 3
Διακονιάραινας (διακονιάρινα) 5 > 9
Δούκας 1 > 4
Δράνοβος 15 > 20

Ζαμάνης 5 > 11
Ζαμάνης ἢ Τοπτσὴς 5 > 11
Ζέπο (Ζεπο) 5 > 6
Ζέρβας 5 > 6
Ζερμοτινὸς 15 > 18
Ζωγράφος 1 > 2

Καζαμίας 5 > 7
Καλαμπούκας 5 > 13
Καλενδέρης - Καλινδέρης (Καλεντέρι - Καλιαντὲρ - Καλιτερι) 1 > 2
Καλινδέρης Καλενδέρης 1 > 2
Κάλφας ἢ Λάγγας 1 > 2
Καναρὰς 5 > 6
Καντζελέρης (Καντζελέρι - Κανζτεχέρι) 1 > 4
Καντραντζιώτης - Κατραντσιώτης 15 > 17
Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρης - Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης 1 > 2
Καραβαγγέλης 5 > 6
Καραγιάννης 5 > 6
Καραγιαννόπουλος 5 > 6
Καραγκιόζης 5 > 6
Καραγῶγος - Καραγώγου 5 > 6
Καραγώγου - Καραγῶγος 5 > 6
Καραδῆμος 5 > 6
Καραΐσκος - Καραΐσκου 5 > 6
Καραΐσκου - Καραΐσκος 5 > 6
Καρακάνας 5 > 6
Καρακοσμὰς 5 > 6
Καρακώστας 5 > 6
Καραλάζος - Καραλάζου 5 > 6
Καραλάζου - Καραλάζος 5 > 6
Καραλὴς 5 > 6
Καραμῆτσος 5 > 6
Καραμούλας 5 > 6
Καραμούλας ἢ Κωνσταντούλας 5 > 6
Καραμπέρας - Καραμπέρης 5 > 6
Καραμπέρης - Καραμπέρας 5 > 6
Καραμπὴς 5 > 6
Καρανάσιου - Καρανάσιος 5 > 6

---

1. Τὰ ἐπώνυμα ποὺ εἶναι κλεισμένα σὲ παρένθεση εἶναι παρμένα τὰ ἔγγραφα-ἔντυπα, χωρὶς νὰ γίνει ἀλλαγὴ στὴν ὀρθογραφία.

Καραναστάσης 5 > 6
Καρανίκας 5 > 6
Καρανικόλας 5 > 6
Καρανταλὴς - Καραταλὴς 5 > 6
Καραπατάκης ἢ Κιάνας 5 > 6
Καραταλὴς - Καρανταλὴς 5 > 6
Κατραντσιώτης - Καντραντζιώτης 15 > 17
Κατσαρὸς 5 > 6
Κατσιάκης 5 > 10
Καφὲς 5 > 12
Κεραμάρης - Κιραμάρης 1 > 2
Κεραμάρης - Κιραμάρης ἢ Σικλέτης 1 > 2
Κεραμόπουλος 1 > 2
Κιραμάρης - Κεραμάρης 1 > 2
Κόκας 5 > 6
Κόκορας - Κόκουρας 5 > 13
Κόκουρας - Κόκορας 5 > 13
Κολοβὸς - Κουλουβὸς 5 > 6
Κοντογιάννης 5 > 6
Κοντογούλας - Κουντουγούλας 5 > 6
Κοντομήσιος 5 > 6
Κοντορέπανος 5 > 13
Κοπατσάρης - Καπατσιάρης - Κοπατσιάρης - Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης 1 > 2
Κοπατσιάρης - Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης 1 > 2
Κουϊμτζὴς 1 > 2
Κουλουβὸς - Κολοβὸς 5 > 6
Κουντουγούλας - Κοντογούλας 5 > 6
Κουπατσάρης - Κουπατσιάρης - Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρης 1 > 2
Κουπατσιάρης - Κουπατσάρης - Καπατσιάρης - Κοπατσάρης - Κοπατσιάρης 1 > 2
Κούτσικος 5 > 6
Κουτσοδῆμος 5 > 6
Κουτσὸς 5 > 6
Κωνσταντσιώτης 15 > 17

Λαδὰς 1 > 2
Λάμπας 5 > 14
Λελέκης 5 > 13
Λεμπεχοβίτης 15 > 16
Λιάπης 5 > 8
Λιούπας - Λούπας 5 > 12
Λουβριώτης 15 > 17
Λούπας - Λιούπας 5 > 12
Λυκογεῶργος 5 > 13
Λυκομῆτρος 5 > 13
Λυκοθόδωρος 5 > 13

Μακρὴς 5 > 6
Μακρογιάννης 5 > 6
Μακρυγιάννης 5 > 6
Μανίκας 5 > 11
Μάρτης 5 > 10
Μεγαγιάννης 5 > 6
Μισιρλὴς 15 > 19
Μιχαλάκας ἢ Μπουσμπούκης 5 > 6
Μόκας 5 > 14
Μουμπαρὰς - Μπουμπαρὰς - Μπομπαρὰς 5 > 12
Μουστάκας 5 > 6
Μουστάκας ἢ Παπαγιάννης 5 > 6
Μουτζούρης 5 > 6
Μπάγκαβος - Μπάκαβος - Μπάκοβλος 5 > 6
Μπαζβανὰς 1 > 2
Μπάκαβος - Μπάγκαβος, Μπάκοβλος 5 > 6
Μπακαλάκης ἢ Ἀγγελίδης 1 > 2
Μπάκοβλος - Μπάκαβος - Μπάγκαβος 5 > 6
Μπαλαμπάνης (Μπαλαμπὰν) 5 > 6
Μπαρμπαρούσης 5 > 6
Μπαστὴς ἢ Ἀργυράκος 5 > 12
Μπέης - Βέης 1 > 4
Μπέλιος - Βέλιος - Μπέλος 5 > 6
Μπέλος - Μπέλιος - Βέλιος 5 > 6

Μπέμπης 5 > 6
Μπερεκετλής - Μπεριχετλής - Μπεριχιτλής 5 > 9
Μπεριχετλής - Μπερεκετλής - Μπεριχιτλής 5 > 9
Μπεριχιτλής - Μπερεκετλής - Μπεριχετλής 5 > 9
Μπλατσιώτης - Πλασιώτης - Πλατσιώτης 15 > 17
Μπογατζιώτης 15 > 17
Μπογιατζής - Μπουγιατζής 1 > 2
Μπογιατζιώτης 15 > 17
Μπομπαράς - Μπουμπαράς - Μουμπαράς 5 > 12
Μπόμπορας - Μπόμπορος 5 > 13
Μπόμπορος - Μπόμπορας 5 > 13
Μπουγιατζής - Μπογιατζής 1 > 2
Μπουμπαράς - Μπομπαράς - Μουμπαράς 5 > 12
Μπούρδας - Βούρδας 5 > 7
Μπυλιαρούσης 5 > 6
Μυλωνάς 1 > 2

Νακολίτσας ἢ Μηνάς 15 > 20
Νάνος - Νάνου 5 > 6
Νάνου - Νάνος 5 > 6
Νταής 5 > 7
Νταούλης 5 > 6

Ξινός 5 > 7

Παλαιός - Παλιός 5 > 7
Παλαπάνης (Παλαπανι) 5 > 6
Παλιός - Παλαιός 5 > 7
Παπαγεωργίου 1 > 3
Παπαγιαννάκης 1 > 3
Παπαγιάννης (παπαγιανι) 1 > 3
Παπαγιάννης ἢ Μουστάκας 1 > 3
Παπαδημήτριος - Παπαδημητρίου 1 > 3
Παπαδημητρίου - Παπαδημήτριος 1 > 3
Παπαδιάς 1 > 3
Παπαδούκας 1 > 3
Παπαθεόδωρος 1 > 3
Παπαθόδωρος - Παπαθόδωρους 1 > 3
Παπαθόδωρους - Παπαθόδωρος 1 > 3
Παπαθωμάς 1 > 3
Παπαϊωάννης - Παπαϊωάννου 1 > 3
Παπαϊωάννου - Παπαϊωάννης 1 > 3
Παπακώστας 1 > 3
Παπαλάμπρος 1 > 3
Παπαμήλιος 1 > 3
Παπαμιχαὴλ 1 > 3
Παπαμπάλτους 1 > 3
Παπαπαράσχος - Παπαπαράσχου 1 > 3
Παπαπαράσχου - Παπαπαράσχος 1 > 3
Παπαπούλιος 1 > 3
Παπαπούλιος ἢ Πουλιάδης 1 > 3
Παπαπούλιου 1 > 3
Παπάς 1 > 3
Παπάς ἢ Μπόντης 1 > 3
Παπασλιάρας 1 > 3
Παπατριαντάφυλλος 1 > 3
Παπαχρῆστος 1 > 3
Παπουτσὴς 1 > 2
Πασάς - Πασιάς 1 > 4
Πασιάς - Πασάς 1 > 4
Πηγαδάς 1 > 2
Πλαζωμίτης 15 > 16
Πλασιώτης - Πλατσιώτης - Μπλατσιώτης 15 > 17
Πλατσιώτης - Πλασιώτης - Μπλατσιώτης 15 > 17

Ραπτογιάννης - Ραφτογιάννης 1 > 2
Ραφτογιάννης - Ραπτογιάννης 1 > 2
Ραφτογιάννης ἢ Ἴκας 1 > 2
Ροκάς - Ρουκάς 1 > 2
Ρουκάς > Ροκάς 1 > 2
Ρούσης 5 > 6
Ρούσης ἢ Τιώνιας 5 > 6
Ροῦσος ἢ Νικολάου 5 > 6

Σαμαράς 1 > 2
Σαμαρινιώτης 15 > 17

Σαράτσης (Σαράτζη) 1 > 2
Σαρμανιώτης 15 > 17
Σερσέμης 5 > 7
Σιανιώτης 15 > 17
Σικλέτης ἢ Κεραμάρης 5 > 7
Σιμιτζῆς - Σιμιτσῆς (σιμητζῆ) 1 > 2
Σιμιτσῆς - Σιμιτζῆς (Σιμιτσῆ) 1 > 2
Σιντουκὰς 1 > 2
Σκανδάλης 5 > 7
Σκάφας (Ζκάφαν) 1 > 2
Σκόρδος 5 > 12
Σουλιώτης (Σουλιότι) 15 > 17
Σοφολόγης - Σοφολόης 5 > 7
Σπανογιῶργος 5 > 6
Στάχταρης - Σταχτάρης 5 > 10
Σταχτάρης - Στάχταρης 5 > 10
Στραβοκώστας 5 > 6
Σχόλαρχος 1 > 2

Ταβάκης - Ταμπάκης 1 > 2
Ταμπάκης - Ταβάκης 1 > 2
Τζαφέτας - Τζιαφέτας 5 > 9
Τζέτζης (Τζέτζι) 5 > 6
Τζιαφέτας - Τζαφέτας 5 > 9
Τζικριτζῆς - Τζικριτσῆς - Τσικριτζῆς - Τσικριτσῆς 1 > 2
Τζικριτσῆς - Τζικριτζῆς - Τσικριτζῆς - Τσικριτσῆς 1 > 2
Τοπάλης (Τοπαλι) 5 > 6
Τοπτζῆς - Τοπτσῆς (τουπτζι) 1 > 4
Τοπτσῆς - Τοπτζῆς 1 > 4
Τοπτσῆς ἢ Ζαμάνης 1 > 4
Τοπτσῆς ἢ Τριανταφύλλου 1 > 4
Τουφεξῆς (Τουφικτζι) 1 > 2
Τουφεξῆς ἢ Ἀργυράκος 1 > 2
Τράμπας 1 > 2
Τσανάκας 5 > 7
Τσέτσης 5 > 6
Τσέτσης ἢ Πουλιάδης 5 > 6
Τσικρίκας - Τσικρικὰς 1 > 2
Τσικρικὰς - Τσικρίκας 1 > 2
Τσικρίκης 5 > 11
Τσικρίκης ἢ Κυριαζῆς 5 > 11
Τσικριτζῆς - Τσικριτσῆς - Τζικριτζῆς - Τσικριτσῆς 1 > 2
Τσικριτσῆς - Τσικριτζῆς - Τζικριτζῆς - Τζικριτσῆς 1 > 2
Τσιρογιάννης (Τζιρογιὰν) 5 > 13
Τσίρος - Τσίρου 5 > 6
Τσίρος ἢ Βασιλείου 5 > 6
Τσίρος ἢ Τσιρόπουλος 5 > 6
Τσίρου - Τσίρος 5 > 6
Τσιρούλης 5 > 6
Τσιρούλιας 5 > 6

Φαρμακιώτης 15 > 17
Φαρσαλιώτης 15 > 17
Φαρσαρώτης 15 > 17
Φέσας 1 > 2
Φλῶρος - Φλώρου 5 > 6
Φλώρου - Φλῶρος 5 > 6
Φουρκιώτης 15 > 17
Φτεριώτης 15 > 17

Χαλίπης (Χαλιπ) 5 > 6
Χαλκιὰς 1 > 2
Χασιώτης 15 > 17
Χατζηγιάννης 1 > 3
Χατζηδέλεκας - Χατζηλέλεκας 1 > 3
Χατζηδημήτρης 1 > 3
Χατζηκωνσταντῆς 1 > 3
Χατζηκωνσταντίνου 1 > 3
Χατζηκωνσταντίνου ἢ Γραμματικὸς 1 > 3
Χατζηκώστας 1 > 3
Χατζηλέλεκας - Χατζηδέλεκας 1 > 3
Χατζημίχος - Χατζημίχου 1 > 3
Χατζημίχου - Χατζημίχος 1 > 3
Χατζηνέγκουρας - Χατζηνίγκουρας 1 > 3
Χατζηνίγκουρας - Χατζηνέγκουρας 1 > 3
Χατζηνησιώτης (Χατζῆ Νησιώτα) 1 > 3

Χατζὴς (Χατζι) 1 > 3
Χατζησαφαρίκας - Χατζησιαφαρίκας - Χατζηφαρίκας 1 > 3
Χατζησιαφαρίκας - Χατζησαφαρίκας - Χατζηφαρίκας 1 > 3
Χατζιστέργιος (Χατζιστεργιος) 1 > 3
Χατζηφαρίκας - Χατζησαφαρίκας - Χατζησιαφαρίκας 1 > 3
Χατζηφαρμάκης 1 > 3
Χατζόπουλος 1 > 3
Χάχας 5 > 7
Χινοβίτης - Χιοναδίτης - Χιονουδίτης - Χιουνοδίτης 15 > 16
Χινοβίτης ἢ Γεωργίου 15 > 16
Χιοναδίτης - Χινοβίτης - Χιονουδίτης - Χιουνοδίτης (Χιοναδίτις) 15 > 16
Χιονουδίτης - Χινοβίτης - Χιοναδίτης - Χιουνοδίτης (Χιονουδήτης) 15 > 16
Χιουνοδίτης - Χινοβίτης - Χιοναδίτης - Χιονουδίτης 15 > 16
Χλιαρὰς 1 > 2
Χόνδρος 5 > 6
Χόντρος 5 > 6
Χοντρὸς 5 > 6

Ψεύστης - Ψεύτης 5 > 7
Ψεύτης - Ψεύστης 5 > 7
Ψώραβος 5 > 6

SURNAMES OF LOCAL, PROFESSIONAL, AND NICKNAME ORIGIN FROM VLASTI (DISTRICT OF KOZANI, MACEDONIA)

By STAVROS KATSOULEAS

Summary

This article contains a collection of more than one thousand surnames from Vlasti, a small town at Kozani's district in Macedonia, which was the result of field research work including a detailed examination of published and unpublished linguistic material refered to Vlasti. The such uncovered abundant onomastic material was classified into categories refered to the recognisable meanings of the surnames.

After this classification each surname was examined etymologically and semanticaly to be shown that the origin of 316 of them was different place-names, professions or nicknames.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
Ἀμάντου, Σύμμεικτα	*Κων. Ἀμάντου*, Τοπωνυμικὰ σύμμεικτα, Γλωσσικὰ μελετήματα, Ἐν Ἀθήναις 1964, σ.σ. 81-97.
Ἀνδριώτη, Μορφολογία νεοελλ. ἐπωνύμων	*Ν. Π. Ἀνδριώτη*, Συμβολὴ στὴ μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. Ἐ(πιστημονικὴ) Ἐ(πετηρὶς) Π(ανεπιστημίου) Θ(εσσαλονίκης) 6 (1950) 187-206.
— Νεοελληνικὰ ἐπώνυμα	*Ν. Π. Ἀνδριώτη*, Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. Ἐπώνυμα ἀπὸ ρήματα. Ἑλληνικὰ 28 (1975) 394-400.
— Βυζ. καὶ νεοελλ. ἐπώνυμα	*Ν. Π. Ἀνδριώτη*, Τὰ Βυζαντινὰ καὶ νεοελληνικὰ ἐπώνυμα. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 167-169.
— Ἐπώνυμα	*Ν. Π. Ἀνδριώτη*, Μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 202-203.
Andriotis, Metronymica	*N. P. Andriotis*, Die mittel- und neugriechischen Metronymica. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 192-199.
— Familiennamen	*N. P. Andriotis*, Zur Morfologie der mittel- und neugriechischen Familiennamen. Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Π. Ἀνδριώτη (Θεσ/κη 1976) 170-176.
Βαγιακάκου, Ἐκκλησ. γλῶσσα	*Δ. Βαγιακάκου*, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα καὶ ἡ νεοελληνικὴ ὀνοματολογία. Ἀθηνᾶ 63 (1959) 195-245.
— Ἀνθρωπωνύμια	*Δ. Βαγιακάκου*, Σχεδίασμα περὶ τῶν τοπωνυμικῶν καὶ ἀνθρωπωνυμικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι. Β'. Ἀνθρωπωνύμια. Ἀθηνᾶ 67 (1963-64) 145-369.
Βασδραβέλλη, Ἀρβανιτοκρατία	*Ἰω. Βασδραβέλλη*, Στὰ χρόνια τῆς Ἀρβανιτοκρατίας. Λαογραφία 12 (1938-43) 422-428.
— Ἀρχεῖον	*Ἰω. Βασδραβέλλη*, Τὸ ἀρχεῖον τῶν ἀδελφῶν Γραμματικοῦ. Μακεδονικὰ 4 (1955-60) 163-231.
Γεωργιάδη, Μοσχόπολις	*Θεοφράστου Γεωργιάδη*, Μοσχόπολις, Ἀθῆναι 1975.
Γεωργίου, Γέρμα	*Χρίστ. Γεωργίου*, Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα Γέρμα Καστοριᾶς, Θεσ/κη 1962.
Γριτσοπούλου, Βαπτιστικὰ	*Τάσ. Γριτσοπούλου*, Βαπτιστικὰ ὀνόματα ἐκ Πελοποννήσου τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Λαογραφία 16 (1956) 337-374.
Δημητριάδου, Λεξικὸν	*Μεν. Δημητριάδου*, Λεξικὸν Ἑλληνο-Τουρκικόν, Τουρκο-Ἑλληνικόν, Ξάνθη 1962.
Ζαφειρίου, Βαπτιστικὰ Σάμου	*Ν. Ζαφειρίου*, Κύρια (βαπτιστικὰ) ὀνόματα ἐν Σάμῳ. Ἀρχεῖον Σάμου 1 (1946) 90-111.
Θωμόπουλου, Συμιακὰ ἐπώνυμα	*Ἰω. Θωμόπουλου*, Τὰ Συμιακὰ ἐπώνυμα. Τὰ Συμαϊκὰ 3 (1977) 172-179.
Georgakas, Ethnikon Γύφτος	*Dem. Georgakas*, Über das Ethnikon Γύφτος. Glotta 29 (1942) 156-161.
Κατσουλέα, Προθετικὸ Α	*Στ. Γ. Κατσουλέα*, Τὸ προθετικὸν «Α» εἰς τὰ Παρακαμβούνια γλωσσικὰ ἰδιώματα. Α' Συμπόσιο

	Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου (Θεσ/κη 1977) 193-208.
Κεραμοπούλου, Κουτσόβλαχοι	*Ἀντ. Κεραμοπούλου*, Τὶ εἶναι οἱ Κουτσόβλαχοι, Ἀθῆναι 1939.
— Ἀρχιερ. ἐπιστολή	*Ἀντ. Κεραμοπούλου*, Ἀρχιερατικὴ ἐπιστολὴ καὶ αἱ πρὸς τοὺς Σέρβους σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Μακεδονικὰ 3 (1953-55) 8-26.
Κολίτση, Ὀνόματα Κυπρίων	*Ἀνδ. Κολίτση*, Περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν ἐπωνύμων τῶν Κυπρίων, Ἀθῆναι 1964.
Κοντογιάννη, Καραγιάννης	*Παντ. Κοντογιάννη*, Εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ οἴκου Καραγιάννη. Τεσσαρακονταετηρὶς Κόντου (1909) 188-198.
Κουκουλέ, Οἰνουντιακὰ	*Φ. Κουκουλέ*, Οἰνουντιακά, Χανιὰ 1908.
— Νεοελλ. ἐπίθετα	*Φ. Κουκουλέ*, Νεοελληνικῶν τινων ἐπιθέτων σημασία καὶ ὀρθογραφία. Ἀθηνᾶ 53 (1949) 202-225.
— Βυζαντινὰ παρωνύμια	*Φ. Κουκουλέ*, Βυζαντινά τινα παρωνύμια. Ἐπετ. Φιλοσ. Σχολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν, περίοδος Β', τόμ. 4 (1953-54) 60-98.
Κρεκούκια, Τριφυλίων ἐπωνυμίαι	*Δημ. Κρεκούκια*, Τριφυλίων βαπτιστικά, ἐπωνυμίαι, παρωνύμια, Ἐν Ἀθήναις 1955.
Κριαρᾶ, Παρωνύμια	*Μαν. Κριαρᾶ*, Συμβολὴ εἰς τὰ νεοελληνικὰ παρωνύμια. Ἀθηνᾶ 44 (1932) 171-183.
— Λεξικὸ	*Ἐμμ. Κριαρᾶ*, Λεξικὸ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημώδους Γραμματείας.
Λορεντζάτου, Κεφαλλήνων ὀνόματα	*Π. Λορεντζάτου*, Κεφαλλήνων ὀνόματα. Λαογραφία 2 (1910) 27-34.
— Τὰ παρατσούκλια	*Π. Λορεντζάτου*, Τὰ παρατσούκλια. Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλ. (1922) 111-117.
— Παρωνύμια	*Π. Λορεντζάτου*, Συμβολὴ εἰς τὰ νεοελληνικὰ παρωνύμια. Λεξικογρ. Ἀρχ. 6 (1923) 40-71.
Μενάρδου, Ὀνόματα Κυπρίων	*Σίμ. Μενάρδου*, Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν Κυπρίων. Ἀθηνᾶ 16 (1904) 257-294.
Μηλιαράκη, Κίμωλος	*Ἀντ. Μηλιαράκη*, Κίμωλος. Δελτ. Ἱστ. Ἐθν. Ἑτ. 6 (1901) 1-48.
Μιχαηλίδου Νουάρου, Κάρπαθος	*Μ. Γ. Μιχαηλίδου Νουάρου*, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Καρπάθου 2 (1934) 124-186.
Μπούτουρα, Κύρια ὀνόματα	*Ἀθαν. Χ. Μπούτουρα*, Τὰ νεοελληνικὰ κύρια ὀνόματα ἱστορικῶς καὶ γλωσσικῶς ἑρμηνευόμενα, Ἐν Ἀθήναις 1912.
Νικολαΐδου, Λεξικὸ	*Κων. Νικολαΐδου*, Ἐτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς Κουτσοβλαχικῆς γλώσσης, Ἐν Ἀθήναις 1909.
Papahagi, Aromîn	*Takhe Papahagi*, Dictionarul dialectului Aromîn (1963). Editura Academiei republicii populare Romîne.
Σιγάλα, Συρίων βαπτιστικὰ	*Ἀντ. Σιγάλα*, Συρίων βαπτιστικά, παρωνύμια, ἐπώνυμα. Λεξικογρ. Ἀρχ. 6 (1923) 160-209.
— Ἔγγραφα Μακεδονικὰ	*Ἀντ. Σιγάλα*, Πατριαρχικαὶ πράξεις, φερμάνια καὶ ἄλλα τινὰ ἔγγραφα. Μακεδονικὰ 1 (1940) 277-323.
Σπανοῦ, Ἐπώνυμα Δεσκάτης	*Κ. Σπανοῦ*, Τὰ νεοελληνικὰ ἐπώνυμα στὴ Δεσκάτη. Μακεδονικὰ 12 (1972) 123-130.

Σταμνόπουλου, Βόλτες — *Γιάννη Σταμνόπουλου*, Βόλτες ὀνοματολογικές, σειρὰ πρώτη, Ἀθήνα 1929.

Τσάρα, Ἡμερολόγιο — *Γιάννη Τσάρα*, Τὸ ἀνέκδοτο ἡμερολόγιο τοῦ παπα-Νικόλα Κουκόλη ἀπ' τὸ Λιμπόχοβο τῆς Δυτ. Μακεδονίας (1817-1926). Μακεδονικὰ 8 (1968) 257-322.

Τσικριτσῆ, Κρητ. ἐπώνυμα — *Χρυσ. Τσικριτσῆ-Κατσανάκη*, Κρητικὰ ἐπώνυμα ἐπαγγελματικὰ τίτλων καὶ ἀξιωμάτων, Ἀθήνα 1981.

Τσίρου, Βλάστη — *Ζήκου Τσίρου*, Ἡ Βλάστη, τόμ. 1-3, Θεσ/κη 1964.

Τριανταφυλλίδη, Νεοελλ. Γραμματική — Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς Δημοτικῆς). Ἀνατύπωση τῆς ἔκδοσης τοῦ ΟΕΣΒ (1941). Μὲ διορθώσεις, Θεσ/κη 1978. Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ἰνστιτοῦτο Νεοελλην. Σπουδῶν. Ἵδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Φιλήντα, Γραμματική — *Μ. Φιλήντα*, Γραμματικὴ τῆς Ρωμαίικης γλώσσας 2, Ἀθήνα 1910.

Χαβιαρᾶ, Συμαϊκὰ — *Δημοσθ. Χαβιαρᾶ*, Συμαϊκὰ μητρῷα καὶ ἐπώνυμα. Τὰ Συμαϊκὰ 3 (1977) 165-171.

Χατζιδάκι, Moritz, Βιβλιογραφία — *Γ. Χατζιδάκι*, Moritz, Βιβλιογραφία (Die Zunamen bei den byzantinischen Chronisten, τόμ. 1-2, Landshut 1896-98). (Κρίσις) ΜΝΕ 2 (1907) 522-531.

Χατζιδάκι, Ἀναλογικαὶ μεταβολαὶ — *Γ. Χατζιδάκι*, Περὶ ἀναλογικῶν μεταβολῶν ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν. Ἐπιστ. Ἐπετ. 11 (1914-15) 3-18.

— Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι — *Γ. Χατζιδάκι*, Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι 2 (1977).

Χούμη, Ὀνόματα Χίων — *Ἀ. Χούμη*, Τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα τῶν Χίων Καρδαμυλιτῶν. Δελτ. τῆς Ἱστ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος 3 (1889) 546-547.

Ψάλτου, Θρακικὰ — *Σταμ. Ψάλτου*, Θρακικὰ ἢ μελέτη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς πόλεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Ἀθῆναι 1905.

Χ.Ι.Λ. — *Χειρόγραφο Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ*. Χρησιμοποίησα τὰ παρακάτω χ.φ.: Ἀριθμ. 18: Ἀπ' τὸ Ζαγόρι Ἠπείρου. 533: Ἀπ' τὴ Στερεοελλαδίτικη Ἀράχοβα. 650: Ἀπ τὴ Χαλκιδικὴ τῆς Μακεδονίας. 892: Ἀπ' τὸ Ξηροβούνι Ἠπείρου. 1026: Ἀπ' τὸν Κολινδρό. 1081: Ἀπ' τὴ Βλάστη. 1107: Ἀπ' τὸ Ρέθυμνο.

Χ.Λ.Λ. — *Χειρόγραφο Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*. Χρησιμοποίησα τὰ χ.φ. 3353 καὶ 3479 ἀπ' τὸ Σισάνι τῆς Κοζάνης.

ΣΤΑΥΡΟΣ Γ. ΚΑΤΣΟΥΛΕΑΣ